

KÖCSÖGISZTÁN

Mottó:

„... Nem tudok igazságot tenni. Levegőben van az agresszió, szinte harapni lehet. Tessenek meghallgatni, hogy beszélnek egymással az autósok. A tízmillió köcsög országa lettünk...Érződik, hogy ideges a nemzet. És, mivel az emberek a hatalomtól félnek, hát jobb híján egymást verik...”

Bàcher Iván: Országimázs /Köcsögisztán/ Népszabadság, október 1.

A magyar gazdasági és politikai helyzet elemzése és értékelése

2012. III. negyedév

Készítette: Kéri László és Petschnig Mária Zita

Budapest, 2012. október

TARTALOM

Három, helyzetet jellemző idézet.....	3
I. Kormányzás, szerkezet, beszédek és politikai kihívások 2012 későnyarán.....	4
1. Változások a kormányzati szerkezetben.....	5
2. Beszédek, döntések és magyarázatok.....	9
3. Epilógus – ehhez a ponthoz.....	12
II. Az IMF/EU-tárgyalások szappanoperája folytatódik.....	17
1. A megállapodás időpontjára vonatkozó prognózisok inflálódása.....	17
2. Milyen típusú megállapodásról lehet szó?.....	19
3. Orbán Viktor kettős beszéde.....	20
4. A tárgyalások tényleges tartalma.....	25
III. A 2013. évi költségvetés.....	27
IV. Nemzetközi környezet, külpolitika, erősödő kritikai hangok.....	33
1. Safarov hőssé tétele, avagy az azeri balta visszavág.....	34
2. Magyar külpolitika – a kritikák keresztüzében.....	37
2.1. Magyar külpolitikai dilemmák – külső okok.....	37
2.2. Magyar külpolitikai dilemmák – belső okok.....	39
V. Egy elhárító kísérlet mozaikdarabjai – regisztrációs javaslatok vitái.....	43
VI. Befejezés – avagy újabb konfliktuszónák a láthatáron.....	48

Három, helyzetet jellemző idézet

„Szembe kell nézni a nemzetek reneszánszával. Nyugaton is megerősödik a nemzeti érzés. Nyilvánvaló, hogy a nemzetek nem akarnak összeolvadni. Lassan ki kell mondani, bár lehet, hogy megköveznek érte: az EU válsága Brüsszel válsága... Közép-Európa sikerebb a válságkezelésben, mint a Nyugat, és ez lehet a magyarázata a magyar kormányra nehezedő nyomásnak...”

Orbán Viktor előadása a Bálványosi szabadegyetem zárónapján, 2012. júl. 28-án

„Kiderült, hogy Orbán Viktor szótárában a konszolidáció nem puhulást, békülékenységet, gesztusokat jelent, hanem az eddigi célok, irányok, módszerek megerősítését, nyílt vállalását. A miniszterelnök a nyáron nem lágyította, hanem radikalizálta álláspontját: majdnem ugyanúgy eljárva, mint 2002-ben a két választási forduló között, amikor sutba dobta a kampányban követett óvatosságát. Ne feledjük, akkor ezzel a stratégiával kis híján megfordította az eredményt...”

Török Gábor: Orbán Viktor beszél, - Heti Válasz, 2012.szept. 6.

„Lassan hozzászokunk, hogy a magyar nyilvánosság a hülyítés paradicsoma lett. Lassan megszokjuk a megszokhatatlant, hogy egymásnak ellentmondó, kiszivárogtatott információkkal akarnak bennünket megtéveszteni, ezekkel rángatják a médiát és borzolják a politika, a közélet iránt még érdeklődő azon kevesek idegeit, akiknek a szürkeállományát még nem roncsolták szét a szilikonhíradók. A megtévesztést a kormány hihetetlen magas szintre fejlesztette. Bele szédülünk, ahogyan Orbán szatócsboltja ránk akarja sózni az olcsó politikai mosóport...”

Ötödik hasáb – Népszabadság, 2012. szept. 7.

I. Kormányzás, szerkezet, beszédek és politikai kihívások 2012 későnyarán

Harmadik negyedünk természetes időbeli határait *július 12. és szeptember 24.* jelölhetné ki. Az előbbi dátum azért lényeges, mert a nyári szabadságra induló parlamenttel még elfogadtatták („kőbe vésették...”) a jövő évi költségvetési keretszámokat. Szokatlanul korán. A velünk folyamatosan tárgyaló nemzetközi szervezetek óvó/figyelmeztető tanácsa ellenére is. Az utóbbi dátum pedig azért lényeges, mert az őszi parlamenti ülészakon belül ezen a napon kellett volna megkezdődnie a jövő évi költségvetési előterjesztés végszavazásának. Ami végül is elmaradt. Tíz nappal korábban - szeptember 14-én – kezdték el fideszes körökből kiszivároztatni, hogy jobb lenne ezzel a végszavazással megvárni a Valutaalappal történő végleges megállapodást. Ám egyetlen felelős politikusnak sem volt fogalma még szeptember végén sem arról, hogy mikorra is várható ez a megállapodás. Ezt az összegzőt október közepén (5. és 20. között) írjuk, de a leendő dátum tekintetében továbbra sem vagyunk okosabbak.

Annyit azért mindenképpen meg merünk kockáztatni, hogy 2012 harmadik negyedének legfontosabb politikai/gazdasági/külpolitikai/közéleti esemény-sorozata éppen a nemzetközi szervezetekkel történő szakadatlan és mindinkább átláthatatlan tárgyalások végtelen folyama lett. Nem mintha nem történt volna még számos meglepő, olykor sorsdöntőnek is tetsző belpolitikai fejlemény e negyedév során. Sőt. Ahhoz képest, hogy a nyári hónapok hagyományosan az eseménytelenség/álesemények jegyében szoktak eltelni, meglepően sűrű három hónapot nyugtázhattunk. Olyannyira, hogy az elemző-krónikáirónak nincs is könnyű dolga akkor, amikor legalább valami elemi rendet szeretne látni és láttatni. Néhány hét távlatából úgy ítéljük meg, hogy *a 2012. június vége - október eleje közötti időszaknak legalább öt-hat síkját érdemes egymástól elkülöníteni.* Ezek a síkok a politikai/közéleti térben részben metszik, részben pedig fedik egymást. A könnyebb átláthatóság kedvéért azt a megoldást választottuk, hogy az egymásra épülő/egymást fedő rendszerek szerint kísérletezünk a folyamatok rekonstrukciójával:

- az IMF-vita, és a gazdaságpolitika cikk-cakkjai,
- külpolitikai orientáció-vesztések,
- szakpolitikai kihívások és felemás válaszok,

- egy mesterséges törésvonal: a regisztrációs vita,
- ideológiai viták, kultúrpolitikai küzdelmek,
- ellenzéki ébredések, alternatíva-kereső akciók,

Elemzésünk megpróbálja majd ezt a beosztást követni, időnként azonban kénytelenek leszünk az egyes síkok egymást metsző tulajdonságára is tekintettel lenni. Praktikusan ez azt is jelenti, hogy – ismétlődésekbe is bele kell bocsátkoznunk, mert egy-egy problémakörnek másféle arculata lesz fontos pl. külpolitikai, vagy média-metszetben, mint gazdaságpolitikai szempontok szerint. Mielőtt belekezdenénk az egyes síkok szerinti leírásba, szükségesnek látszik annak is a számba vétele, hogy mi történt szűkebben a kormányzat háza táján az elmúlt hónapokban. Milyen változások történtek, s e változások hogyan hatottak a politika-formálás, valamint a kormányfői tevékenység eddigi rutinjaira?

1. Változások a kormányzati szerkezetben

Előző negyedévi riportunkban kimerítően emlékeztünk meg a félidős kormányzati személycsere lépéseiről, s megpróbáltuk a cserékből leszűrhető esetleges szerkezeti változásokat is előre jelezni. Negyedév elteltével már sokkal egyértelműbb képet kaphatunk. A tényleges változásokat *két csomópont* környékén érdemes szemügyre vennünk.

Az *egyiket* a miniszterelnök, illetve a körülötte lévő kabinet minden korábbi mértéket meghaladó hatalmi centralizációjának a jelenségével érzékeltethetjük. Az új modell szervezetileg három miniszterelnökségi államtitkára, illetőleg az ugyanott tevékenykedő nyolc helyettes államtitkár közötti munkamegosztásra épül. Formálisan mindez úgy tűnik, mintha mindenért Lázár János lenne a felelős, s valóban sok szempontból az a leglényegesebb, hogy a volt frakcióvezető tulajdonképpen a második legfontosabb ember a kormányban. Ünnepeken. Mert hétköznapiakon meg ő az első ember... A körülötte lévő, meglehetősen fiatal szakértői csapatot szinte semmiféle szál nem köti a hagyományos Fideszes politikai csoportosulások egyikéhez sem. Jórészt valamennyien a Századvég korábbi elemzői csapatától jöttek, s még a belső pártközvélemény is úgy tartja, hogy mindezzel lényegében az eddig is szinte kizárólagos befolyással rendelkező Habony Árpád pozíciója erősödött tovább. (Annál is inkább, mert Lázár János a főtanácsadóval már korábban, frakcióvezető korában is kitűnő munkakapcsolatot épített ki.)

Az alábbi összeállítás ritkán olvashatóan alapos képet nyújt az új kulcsfigura körüli szakértői csapat háttéréről:

http://hvg.hu/itthon/20120914_Lazar_Janos_fiatal_titanjai#utm_source=hvg_top&utm_medium=email&utm_campaign=newsletter2012_09_14&utm_content=top5&type-id=HvgTopHvg&user-id=4256870A

Lázár mellett jelentékeny szerephez jutott új – szintén miniszterelnökségi államtitkári pozíciójában - **Szijjártó Péter, aki egyszerre tűnik informális külügyminiszternek, illetőleg a nemzetközi gazdasági kapcsolatokért felelős kormányzati kulcsfigurának.** Időnként, egy-egy interjúban ugyan igyekeznek elviccelni ezt az alkotmányjogilag képtelen helyzetet, de az elmúlt negyedév eseményei kétségtelenné tették stratégiai előre léptetésének fontosságát. A harmadik államtitkár nevét lehet a legkevesebbet hallani: Győri Tiborról van szó. Az ő pozíciója a legkevésbé megfogható: felel a kormányzati döntések végrehajtásáért, a jogalkotásért, a döntés-előkészítésért, s hozzá tartozik a Kormányzati Ellenőrzési Iroda felügyelete is. Szóval...minden... (Nem tudok megállni két megjegyzést. Az egyik: Győri Tibor már annak idején a Bibó kollégiumban is igen érdekes, roppant nagy önfegyelemmel rendelkező, nagy szorgalmú és igen jól focizó fiú volt. Akinek az informális tekintélye mindig is nagy volt, nem kellett neki semmiféle vezető pozíció ahhoz, hogy a többiek elismerjék. A másik: a kilencvenes évek elejétől ő volt a Simicska-csoport gazdasági/jogi alakulatai, meg a Fidesz politikai szervezetei között az egyik - ha nem a legfontosabb – összekötő kapocs. **Kulcspozícióba kerülésével tulajdonképpen az a ritka pillanat érkezett el, amikor egy informális/szürke eminenciás formálissá/legálissá is válik.)**

Más olvasatban, szűkül a kör. A legújabb orbáni kormányzati centrum tulajdonképpen néhány emberből áll. Öt-hat fős, állandóan összetartó, s az egyszemélyes vezetőhöz intézményesen is kikényszerített lojalitás által többszörösen is megerősített szűk csoport kormányoz... *Akik között (érdekes módon!) miniszterek nincsenek is.* De akkor meg minek is a tényleges/formális kormány? Mit is csinál valójában Navracsics, meg Martonyi? Mit is csinálhat - egyáltalán? Az itt tömörem jelzettek nagyon is tudatos kormányfői szándékok szerint alakultak olyanná, amilyenné lettek. Nem véletlenül mondta Orbán Viktor a szokásos évi nagyköveti értekezleten, augusztus 22-én, az egybegyűlteknél, hogy „... a jövőben a frakcióról a kormányra helyeződik át a politikai cselekvés fókusza... Azt azonban nem tette hozzá, hogy ez a „kormány” az ő által elképzelt formát jelenti. Azt a rendkívül mozgékony,

még kevésbé ellenőrizhető, hatékony döntési gépezetet, amely fölött az egyetlen valóságos korlátot, ellenőrzési lehetőséget ő maga jelenti.

Az eddig vázolt képeket érdemes kiegészíteni még egy apróbb kockával. A helyettes államtitkárok sorából az elmúlt hónapokban szép csöndben kiemelkedett, s a főnti hármasba negyedikként beépült Giró-Szász András is. S a mögötte lévő, az ő csapatához tartozó többi helyettes közül informálisan tovább emelkedett néhány személy súlya: például Kumin Ferencé és Kern Tamásé. Ők a kormányzati kommunikáció stratégiai jelentőségű személyei, felemelkedésük minimum két dolgot is jelent. Részben azt, hogy ezzel a hangsúly-eltolódással a már említett Habony-féle pozíció tovább erősödött. Részben meg, hogy a miniszterelnöki kommunikációs tevékenység minden korábbinál fontosabb kormányzati feladattá nőtte ki magát. (Ez utóbbi vonatkozást azóta olyannyira beigazolódottnak tarthatjuk, hogy a kommunikációs forradalom részleteire mindjárt bővebben is kitérünk.)

A kormányzati szerkezetben megfigyelhető változások *másik csomópontja* egy első látásra viszonylag egyszerűnek tűnő szervezeti megoldás intézményesítése volt. Július elején egy kormányrendelettel felállították a *Nemzeti Fejlesztési Kormánybizottságot*. Arra hivatva, hogy a korábbiakhoz képest sokkal gyorsabban és hatékonyabban lehessen a megmaradt uniós támogatásokat felhasználni. A cél mindenképpen dicséretes, és nem lehet eléggé hangsúlyozni a fontosságát sem. Mivelhogy a vészesen – és évek óta csökkenő - beruházási mutatók mentén úgyszólván ez az egyetlen jelentős forrás, ahonnan a magyar gazdaság bármiféle pénzhez juthat. De a kiválasztott kormányzati/szervezeti megoldás több mint lélegzetelállító...

Négy tagja van a bizottságnak: Matolcsy, Némethné, a tényleges irányítója az új miniszterelnökségi államtitkár: Lázár János. Ja, és van még egy tag, a testületet vezető – miniszterelnök. Első ülésükön a bizottság harmincnégy kiemelt turisztikai beruházásról döntött – negyvenhét milliárd forint mértékben. Nem állíthatnánk, hogy a média kitüntetett figyelmet szentelt volna ennek a – minden szempontból egyedi és rendkívüli - kormánybizottságnak. Három hónapon belül mindössze négy írás foglalatostkodott a magyar gazdaság fejlődése szempontjából amúgy kulcsfontosságú grémium eddigi működésével. Szeptember végén annyit tudhatunk, hogy: a július eleji megalakulása óta az NFK eddig kilenc ülést tartott, s összesen 78 előterjesztést vitatott/tárgyalt meg. E tárgyalások nyomán eddig 38 kormányhatározat született, többnyire milliárdos nagyságrendű ügyekben, fejlesztési elképzelésekről. Nehéz pontos, számszerűsíthető képet kapni az NFK eddigi tevékenységéről,

annyi azonban bizonyos, hogy elvileg 2650 milliárd forintnyi fejlesztési forrásról lesz módjuk dönteni. S nagyjából ugyanilyen volumenű, már megítélt projektek elköltési módozatairól is. Merthogy az NFK beleszólhat a már eddig megítélt pénzek felhasználásának folyamatába is.

Nem szeretnénk belebonyolódni a kormányzati szakirodalom néhány alapvető tételének ismertetésébe, de azért... Fölöttébb érdekes, s mind a kormányzati munka ellenőrizhetősége, nyilvánossága, mind pedig a parlamentnek felelős kormányzat elveinek tükrében nagyon is különös az a megoldás, amelynek révén a legfontosabb gazdasági kérdésekről – szociológiai lényegét tekintve – két tagú testület (melynek munkájában pl. Némethné politikai önállósága eleve talányos, Matolcsy pedig távol lett pozicionálva az ilyen, operatív feladatoktól) dönt. Ettől még lehet persze operatív. Ettől még jobban elősegíthetné a leendő beruházások életre hívását. Ettől még előfordulhat, hogy a két éve leállni látszó finanszírozási gépezet a ciklusidő hátralevő részében valóban felpörög. Csak éppen az a két kérdés is felvetődik, hogy

- mit tetszettek csinálni ez ügyben több mint két éven át?
- s ez a megoldás hogyan illeszthető be a megszokott demokratikus kormányzati modellek bármelyikébe is?

Mindenesetre, ez a második csomópont egyúttal kitüntetetten tanulságos illusztrációja lehet az elsőnek is. Egyfelől mindennél ékebben mutatja meg a félidei szerkezet-változások mögött kitapintható centralizációs törekvéseket, másfelől a hagyományos értelemben vett kormányzati munkamegosztás, minisztériumi felelősség vesztes elhalványulását is. (Vajon, fel tudná-e még valaki is sorolni a mostani Orbán-kormány minisztereinek a névét?)

A nyári, eseménymentes időszakhoz még hozzátartozik egy különös epizód. Sólyom László az alkotmányozás hagyományos ünnepe előtt váratlanul megszólalt. Olyan helyen, olyan körülmények közepette, amely semmiképpen sem tartható a mostanság bevett professzionális politikai részvétel területének. Egy dunántúli, Balaton-melléki kis falu ünnepi gyűlésén. A mondanivalója viszont lesújtó erejű kritika volt az elmúlt két év alkotmányos gyakorlatáról, s kiváltképp az Orbán-kormány alkotmányos kultúrájáról, a kétharmados hatalommal való visszaélésről. Kritikája lényegét a későbbiekben több forrásból is meg lehetett ismerni, s a tónus, a mondanivaló egyértelművé tette, hogy – ezúttal korántsem a megszokott ellenzéki/liberális nyafogásról van szó.

Hanem a nagyon is az eltűnni gondolt, jobbközép-konzervatív hangról. Lett is zűrzavar, megváratlanul erős visszhang is.

Sólyom bírálata lehetséges nyitánya annak az áramlatnak, amely megtörheti azt a kényszeres lojalitást, amely a jobboldalon eddig mindenféle belső kritikának elemi erővel nyomta el a hangját. A kormányzat korlátatlanságának ezzel a gesztussal megjelent egy olyan váratlan akadály is, amelynek megfogalmazódást a későbbiekben igen nehéz lesz figyelmen kívül hagyni.

2. Beszéddek, döntések és magyarázatok

A kormányzati aktivitásnak ezen a nyáron mindinkább a miniszterelnök szereplése és szerepkörének előtérbe kerülése lett a legfontosabb jellemzője. Korábban már utaltunk arra, hogy a szűkebben vett kabinet munkájában is megemelkedett jelentőségűvé vált a kommunikációs munka, s ennek következtében a kormányzati kommunikáció. Úgy tűnik, hogy az évek óta megkedvelt, nagy-nagy költséggel űzött levelező-kapcsolatnak ezen a nyáron leáldozott. Az utolsó nagy akció, az „Új Nemzeti Konzultáció 2012” meglehetősen látványos kudarccal végződött. (Nem teljesen ellenőrizhető számok alapján a megcélzott állampolgári közönségnek alig 5-6 százaléka érzett kedvet eme egyoldalú kapcsolat permanens fenntartásához. El is csapták az akciókért felelős államtitkárt, Nyitrai Zsoltot.) S talán ennek is köszönhetően került elő a már többször is bevált megoldás: vegye a kezébe a megoldást személyesen maga a miniszterelnök.

Tegyen úgy, mintha kampány-időszak lenne, s tartson nagyhatású, minél szélesebb média-reakciókat kiváltani képes beszédek, lehetőleg minél szélesebb közegeket elérni képes fórumokon. Személyes aktivitását pedig össze lehet kötni az új — tulajdonképpen már januárban beigért – politikai szakasz, a konszolidáció intézményesítésével. Nos, ez a nyár ilyenképpen valóban páratlanul mozgalmassá sikeredett. Legalábbis Orbán Viktornak, az őreá még mindig hallgatóknak, a beszédeit, szerepléseit elemző kommentálóknak s a politikai újságíróknak egyaránt.

Nem tehetjük meg, hogy a nyár valamennyi Orbán-beszédét elemezzük, de azt igen, hogy közülük a fontosabbakat az újonnan formálódó kormányzati elképzelések szempontjából mutassuk be. Eme megszorításokkal felvértezve azt mondhatjuk, hogy július 17. és

szeptember 10. között legalább nyolc olyan beszéd hangzott el, amelynek szélesebb körű, olykor még nemzetközi visszhangja is támadt. Tekintsünk át röviden az egyes alkalmakon, illetőleg az ott elhangzott mondanivalók, üzenetek lényegén. (A beszédek némelyikére a későbbiekben még többször is visszatérünk, amikor a gazdaságpolitikai folyamatokat, valamint az IMF-tárgyalások kanyarjait fogjuk elemezni. Akkor viszont az adott tárgyalási fázis kontextusában, elsősorban a gazdaságpolitikai jelentéseket fogjuk vizsgálat alá venni. Ehelyütt a primer politikai tartalmak bemutatására fordítjuk figyelmünket.)

- Július 17-én Orbán Viktor az MKIK, régi szövetségese, elnökségi ülése előtt próbált számot adni a kétéves gazdaságpolitika eredményeiről. Tekintsünk el – ezúttal is... – a számokkal való nagyvonalú dobálódzás szokásától (ez amúgy is minden egyes beszédénél gondot okozna), s nézzük, hogy mi lett ebből háromnapos média-újdonság? Itt jelentette be Orbán Viktor a kormánya abbéli szándékát, hogy a hazai bankrendszerben belátható időn belül szeretné 50 % fölé emelni a hazai tulajdoni részesedést, s a közszolgáltatások nonprofittá tételét. Az utóbbi azért volt igen érdekes elképzelés, mert az áramszolgáltatásoktól a vízszolgáltatásokon át e területeken az ötlet realizálása során külföldi (értsd: nyugat-európai) tulajdonosi dominanciával lesz kénytelen a kormány szembenézni.
- Július 26-án szintén az egykori szövetséges, a VOSZ elnökségi ülésén kellett végighallgatnia a miniszterelnöknek a meglepően bíráló tónusú vendéglátók panaszáradatát. Itt is sikerült több napig viruló beszéd-adalékkal meglepetést okoznia. Ez lett ugyanis a „félázsiai származékokként” elhíresült beszéd. Ezek mi, magyarok lennénk, akik az összefogást csak erő hatására tudjuk eltérni, ezért az sem kizárt, hogy csak a demokrácián túli rendszer segíthetne a sikerebb gazdaságpolitika megvalósulásában.
- Két nap múlva, július 28-án, az évenkénti megszokott „tusványosi” táborban tartott záróbeszédében mondta el Orbán Viktor a nyári szezón leginkább Európa-ellenes beszédét. Azt azonban nem árt hozzátennünk, hogy ezen a helyszínen ez a stílus elem szinte majdhogynem kötelező motívum. Csaknem egy évtizede már annak, hogy a legtüzesebb függetlenségi/forradalmi/Európa-szkeptikus beszédek eme közönség számára tartogatja. Nem volt ez most sem másként, legfeljebb megtoldotta azzal az

aktuális felismeréssel, miszerint Nyugat-Európa irigy a válságkezelésben elért sikereinkre, s ezért tartanak minket folyamatos nyomás alatt.

- Némi pihenő, családi nyaralás után, augusztus végén kezdődött az újabb beszédhullám. Augusztus 22-én, a nagykövetek szokásos, évenkénti értekezletén a külpolitikai ügyekben kevésé járatos közönség végre megtudhatta, hogy mi már régen megoldottuk volna a globális válságból ránk, magyarokra rakódott feladatokat, ha Brüsszel, meg a nyugati, rossz válságkezelés nem húzna bennünket vissza. Kifejezetten konfrontatív, külföldi környezetünkkel folyamatosan vitában levő közeljövőre igyekezett felkészíteni a nagyköveteket, s azt sem rejtette véka alá, hogy katonás, egységes és fegyelmezett végrehajtást vár e téren mindegyikőjüktől.
- Augusztus 27-én, Kőszegen, a jobboldali értelmiségi fiatalok táborában lényegében összefoglalta a függetlenségi gazdaságpolitika eddigi „eredményeit”, s megismételte, hogy szerinte az EU képtelen kezelni a saját válságát, s helyette a tagállamok szuverenitását korlátozó lépésekbe menekülne. Amivel szemben viszont Magyarország – vagyis személy szerint: ő – mindenképpen szembe fog szállni. E folyamat részeként a „fő gazdaságpolitikai cél a nemzetgazdasági szempontból fontos cégek visszaszerzése (vagyis: visszaállamosítása...), s itt, Kőszegen tette azt a nagyvonalú ígéretet is, miszerint: „pillanatokon belül visszavásároljuk az E.On-t a németektől...” Amiről később azért kiderült, hogy legfeljebb a gázüzletágról lehet szó...
- S aztán jött a szezon legzavarosabb produkciója: a háromnapos sárvári frakcióülés. Máig nem deríthető pontosan ki, hogy: Orbán Viktor miből, milyen dokumentumból idézett tíz pontot. Mi lenne/lett volna az az írott követelés, amit az EU, esetleg a Világbank már átnyújtott volna? Mi az a tíz pont, amit a Magyar Nemzet közreadott? Ki írta azt? Mindenesetre Sárváron még erre hivatkozva kérte a frakció támogatását arra nézve, hogy ne kössünk megállapodást az IMF-fel. Csütörtökön a saját Facebook-oldalára felrakott még egy rövid (egy perc, 11 másodperces) rosszkedvű, lényegében elutasító üzenetet. Pénteken, a Kossuth rádióban minderre már egészen másképpen emlékezett. A korabeli média páratlan erőfeszítésekkel kísérelte meg tisztázni, hogy mit is mondott. Mikor mondta? Miért mondta? Az az igazság, hogy ebben a zavaros történetben egyáltalán nem zárható ki még az a variáció sem, amit a mottóbeli

idézetek egyikével már érzékeltettük: lehet, hogy az éppen a tisztuló álláspontok teljes összezavarásának a szándékával, tudatosan mondtak három napon keresztül egymást homlok egyenesen cáfoló álláspontokat.

- Két nappal később, Kötcsén-megint csak az övéi teremtette bensőséges hangulatban már egészen másféle összefüggések közepette értelmezte a miniszterelnök az IMF-tárgyalások esélyeit. Ezúttal már nem az elutasítás képezte a vezér-motívumot, hanem a jó-rossz dimenzió. Az a megállapodás, amit a mostani kormány köt, az jó lesz - szemben a 2008-assal, ami – természetesen - rossz volt, nagyon rossz.
- S így érkezünk el a szezonzáró/szezonnyitó, reprezentatív beszédhez, a szeptember 10-ei parlamenti nyitány rendkívüli kormányfői megszólalásához. Ez a páratlanul zagyva produkció részben lezárta a nyári, hét hetes kommunikációs offenzíva időszakát, amennyiben összefoglalta a patrióta, szabadságharcos/EU-ellenes magatartás eddigi rész-paneljait. S megerősítette az új szót: mi, most JÓ MEGÁLLAPODÁST fogunk kötni. Szemben az elődeinkkel. S ha már... Ha már az elődök is ott ülnek, s ha már a nézők is láthatják otthon a képernyők előtt, akkor neki is rontott az elődöknek. S olyan példátlan kirohanást rendezett – lelabancozott – ellenfelei ellen, ami a legvadabb kampányidőkben is ritkán volt szokása. Még neki, Orbán Viktornak is.

Ennyiben az a beszéd nemcsak zárás lett, hanem-nyitány is. Az új ősz, az új szezon nyitánya, amikor is a fő szót megint a konfrontációé lesz. Aki látta a szeptember tizedikei, parlamenti kormányfői viszontválaszt, az megdöbbenve hallhatta az igazi újdonságot: Nem is kell neki tartalmilag ellent mondani, mert magától is képes kreálni olyan, nem létező ellenfelet, akit aztán tüstént meg is tud semmisíteni. Ez tényleg meglepő volt, eddig legalább az ellenfélnek volt valami köze, kötődése saját magához. Most már ere sem lesz szükség.

3. Epilógus - ehhez a ponthoz

A későbbiekben a nyitány során megpendített irracionális mozzanatok nem kerültek ki a kormányfői repertoárból. Sőt. A hónap végén még az eddigiekhez képest is tudott újabb meglepetésekkel szolgálni. Szeptember végén már nyíltak a kormányzati völgyben az új kerti szóvirágok, már zöldellt a turulfa az ablak előtt. Olyan szóvirágok, amelyeknek megfejtéséhez már vissza kellett nyúlni a huszadik századi magyar közéleti misztika legobskúrusabb termékeihez is. Pusztaszer és Lakitelek szelleme egyébként is erre

csábított: A MISZTIKÁRA. Okos elemzők – szemükkel hunyorítván - azt mondták, hogy ezúttal Orbán már szemet vetett a Jobbik-hívekre, meg a szélsőjobbra elbitangolt Fidesz-szavazókra is.

E sorok írója nem rendelkezik ilyen látnoki képességekkel. Szerintem egyszerűen belegabalyodott a nyár óta tartó nagyotmondás, nemzeti misztika, Nyugat-ellenesség és az újkeletű mitológia zagyvalékába. A hónapok óta tartó szellemi zűrzavar kiforrtta magát és ez lett a végterméke. *Lehet-e a nyolc beszéd, a tucatszi közszereplés alapján a mostanában formálódó kormányzati politikára, valamint a miniszterelnök állapotára nézve valami közös tanulságot levonni? Úgy véljük: igen.*

Mindenekelőtt azt, hogy a nyári kegyelmi időszakot a miniszterelnök és/vagy szűkebb környezete képtelen volt felhasználni arra, hogy szembenézzem négy-öt olyan alapvető tényezővel, amelynek mindegyike arra kellett, hogy készítse őt/őket: lényegbe vágóan kellene változtatni az eddigi politikán. Melyek ezek a tényezők? Részben leírhatóak egyenként is, részben egymással szoros összefüggéseket is mutatnak:

- Orbán érzékelte az EU-ban zajló történelmi mértékű változásokat, az Unió krízisét, de ezekből rendre egysíkú és roppantul korlátozott következtetéseket vont le. Olyanokat, amelyekkel sem az ország, sem az ő kormánya nem tud mit kezdeni.
- Kénytelen volt szembesülni a két éve követett gazdaságpolitika kudarcával, látta, hogy az áhított/megígért növekedés helyett recesszió jön - de, nem akarta megérteni az általuk követett politika kapcsolatát e nyilvánvaló kudarccal.
- Ezért aztán képtelen a valóságos korrekcióra, hanem újabb és újabb borzalmas, rendszerbe nem illeszkedő ötletekkel tovább rongálja a későbbi növekedés esélyeit is.
- A páratlan történelmi esélyt nyújtó kétharmados hatalomgyakorlás lehetőségeit felélték, szigorúan csak a hatalmi szférára koncentrálnak. S mindeközben képtelenek voltak egyetlen komolyabb társadalmi alrendszer is érdemben átalakítani. Valamennyihez hozzányúltak, valamennyit ellökték a működésképtelenség határaiig, s Orbán nem érti, miért nem érvényesül a kétharmad ereje ezeken a területeken?
- Két év elteltével a kétharmad már csak a parlamentben létezik, mert az egykori támogatói tábor kevesebb, mint a felére csappant, s most már az ellenzék is ébredezni kezd. Ma már egyáltalán nem irreális a következő választások elvesztése.

Nagyjából ez az az öt tényező, amelynek a létevel, hatásaival minden valamirevaló kormányzati politikusnak és stratégának szembe kellene néznie, de valamennyien a csodatevő vezértől, Orbán Viktortól várja a megoldást. Ő viszont szemmel láthatólag elvesztette a mindennapi realitásokkal való rendszeres kapcsolatát, az ő életében is belépett és kizárólagos tényezőként kezd működni a mindenkori magyar miniszterelnökök örök átka: a körülvevő apparátusok mesterséges világteremtésének felülmúlhatatlan képessége.

A Főnök csak annyit lát a világból, amennyit szeretne - és ezt mi naponta előállítjuk neki. Hisz'...ezért tart minket... S miután az ő esetében olyan politikusról van szó, akinek az intuíciós képességei messze meghaladják a kortársaiét, érzi, hogy ezúttal – is – valami egészen különlegeset kellene produkálnia. A nyomásból, a kényszerből, a kéznél levő zavaros ideológiai és kulturális környezeti tényezőkből, hatásokból erre futotta. Futhat még egészen másfelé is, de nekünk ezúttal csak ezt a negyedévet kellett összefoglalnunk. Majd meglátjuk, merrefelé visz a frissen erdélyi fejedelemmé avanszált, egykori fiatal tehetség középkorú pályája. Középkori pályája. (Most épp arra tart.)

Irodalom az I. részhez:

A szerkezethez:

- Még centrálisabb erőtér. Magyar narancs. 08.09.
- Mindig magasabbra. Lázár János pályája. Magyar narancs. 08.02.
- Ádám Zoltán: A jó és a rossz kormányzás. Magyar narancs. 07.26.
- Vásárhelyi Mária: Borítékolt bukta. ÉS. 07.2
- Őszi marathon. Figyelő. 08.28.

A NEK-ről:

- Egy mind felett. NSZ. 07.09.
- Turizmusban utaznak. Nsz. 08.11.
- Átpolitizált fejlesztések? Figyelő. 08.16.
- Az utolsó fillérig költekeznének. NSZ. 09. 20.

Az Orbán-beszédekről:

- Orbán emeli a tétet. NSZ. 07.18.
- „Félázsiai származékokkal, mint mi...” Nsz. 07.27.
- Nyugat-Európa irigyli Magyarországot. NSZ. 07.30.
- A Tranzit-sztori. Heti Válasz. 08.30.
- Nem létező IMF-pontok. NSz. 09.07.
- Török Gábor: Orbán beszél. Heti Válasz. 09.06.
- Orbán Viktor súlyos félreértése. NSz. 08.01.

További net-források Orbán Viktor elmúlt negyedének értelmezéséhez:

<http://pfla.hu/?q=news%2F2996>

http://hvg.hu/itthon/20120912_Melyulo_szakadek_Orban_es_a_valosag_kozot#utm_source=hvg_weekly&utm_medium=email&utm_campaign=newsletter2012_09_13&type-id=HvgWeekly&user-id=4256870A&utm_content=tophttp://www.origo.hu/itthon/20120912-orban-viktor-magyarazkodasai.html?source=hirlevel

<http://www.origo.hu/itthon/20120912-orban-viktor-magyarazkodasai.html?source=hirlevel>

http://hvg.hu/velemenynyuzsog/20120912_baltasgate_kumin_nyuzsi#utm_source=hvg_top&utm_medium=email&utm_campaign=newsletter2012_09_13&utm_content=top3&type-id=HvgTopHvg&user-id=4256870A

http://hvg.hu/itthon/20120914_Lazar_Janos_fiatal_titanjai#utm_source=hvg_top&utm_medium=email&utm_campaign=newsletter2012_09_14&utm_content=top5&type-id=HvgTopHvg&user-id=4256870A

http://hvg.hu/hvgfriss/2012.37/201237_masodik_felidoben_a_kormany_irrealpolitika#utm_source=hvg_top&utm_medium=email&utm_campaign=newsletter2012_09_15&utm_content=top5&type-id=HvgTopHvg&user-id=4256870A

http://hvg.hu/itthon/20120907_Orban_magan_kivul_leginkabb_Europanak_art#utm_source=hvg_daily&utm_medium=email&utm_campaign=newsletter2012_09_07&type-id=hvg_daily&user-id=4256870A&utm_content=normal

<http://nol.hu/belfold/20120915-kenyszerpalyan>

http://hazaeshaladas.blog.hu/2012/09/14/a_magyar_dontes_katalizator_szerepet_toltott_be

http://politologus.blog.hu/2012/09/16/ki_szavaz_meg_ezek_utan_a_fideszre?utm_source=ketrec&utm_medium=link&utm_content=2012_09_16&utm_campaign=index

http://nol.hu/belfold/tul_jok_a_szamaink_-_giro-szasz_andras_az_imf_targyalasok_elhuzodasarol

http://varanus.blog.hu/2012/09/15/fidesz_2012_felkeszules_az_apokalipszisre

http://tenytar.blog.hu/2012/09/11/orban_a_parlamentben_igeretek_igeretek_hatan

http://tenytar.blog.hu/2012/09/12/_merjünk_butak_lenni

<http://www.origo.hu/itthon/20120926-formalisan-is-magahoz-vonna-a-kormanyzati-donteseket-a-szazadveg.html>http://hvg.hu/velemenynyuzsog/20120925_Farkas_Zoltan_Megis_kinek_a_jegybankja#utm_source=hvg_top&utm_medium=email&utm_campaign=newsletter2012_09_26&utm_content=top4&type-id=HvgTopHvg&user-id=4256870A

http://tenytar.blog.hu/2012/09/25/8_200_000_000_000_forint_unios_forras_elosztasa_kozpontositva#more3473324

http://velemenyyvezer.blog.hu/2012/09/26/matolcsyek_titkos_celja_felporgetni_az_inflaciot#more4803568

<http://nol.hu/velemenyy/20120929-tevuton>

A Sólyom-beszédhez:

- A stílus maga a rendszer. NSz. 08.06.
- Aszófő után. (Interjú Sólyom Lászlóval) Heti Válasz. 08.16.
- G. Fodor Gábor: Sólyom ante portas? Heti Válasz. 09.06.
- Vásárhelyi Mária: Egy falunap hordaléka. ÉS. 08.24.

II. Az IMF/EU-tárgyalások szappanoperája folytatódik

1. A megállapodás időpontjára vonatkozó prognózisok inflálódása

A magyar kormány 2011. november 17-én fordult a Nemzetközi Valutaalaphoz hitelkérelmének jelzésével. Akkor már ismert volt, hogy a nagy nemzetközi hitelminősítők készülnek a bővli kategóriába való besorolásunkra, s ezt elkerülendő tette félre időlegesen és kényszerből minden ellenszenvét a kabinet, s vett 180 fokos fordulatot politikájában. Orbán

Viktor akkor azt jósolta, hogy 2012. januárban már meg is lesz a szerződés. Várakozása az IMF ismert gyakorlata alapján nem volt alaptalan; 2008-ban is mintegy három hét alatt tető alá hozták a megállapodást. Csakhogy a miniszterelnök nem kalkulált azzal, hogy a hitelnyújtóknak lesznek feltételeik, olyanok, amelyek teljesülése esetén biztonságosan helyezhetik ki kölcsönüket, ami minden hitelszerződés elemi kondíciója.

Előző negyedévről készült tanulmányunkban részletesen bemutattuk azt a huzavonát, ami 2011 novemberétől 2012. július közepéig, az IMF-EU delegáció tárgyaláskezdetéig tartott. Ez idő alatt a kormány részéről több előrejelzés is elhangzott a megállapodás megkötésének időpontjára. A januárból később március lett, majd a nyár eleje, s júliusban szeptember-októberi dátumok fogalmazódtak meg.

A delegáció távozása után mindenki biztosra vette, hogy a tárgyalások szeptemberben folytatódnak. A főtárgyaló, Varga Mihály október, majd november végi aláírásról nyilatkozott.¹ Orbán Viktor többször is kinyilvánította, hogy a kormány célja a tárgyalások mielőbbi sikeres lezárása. Július végén azt nyilatkozta, hogy a delegáció most csak beszélgetni jött, az érdemi tárgyalások majd augusztusban kezdődnek. Elmúlt az augusztus, de nem kezdődött semmi, augusztus után csak szeptember jött.

Szeptember elején, az azeri ügyet követően Orbán, Rogán és Varga egyöntetűen azt nyilatkozta, hogy még ebben az évben meglesz a hitel-szerződés. Szeptember végén Orbán Viktor egy rádióműsorban azt állította, hogy nem is tudja, mikor kezdődik majd valamiféle tárgyalás, erről mindenféle dátumok röpködnek, s nem a kormányon múlik a megállapodás létrejötte. Szeptemberben megengedik maguknak azt a verziót terjeszteni, hogy Reding miatt késik a megállapodás, mert ő mindenféle politikai feltételt támaszt, amiben mi nem engedünk. Ebből szeptemberben már semmi nem volt igaz. A július közepi delegáció-érkezés előtt ez még elmondható volt, amikor a kötelezettség-szegési eljárások folytak. Ám ismeretes, hogy az EU végül kettőről letett, pontosabban azokat bírósági útra terelte, a jegybank függetlenségének megerősítését viszont elfogadta a július elején megszavazott jegybank-törvénnyel.

---

¹ Varga Mihály a tárgyalások előtt, június 29-én az nyilatkozta, hogy legkésőbb október végéig lesz aláírt hitel-megállapodás.

Szeptemberben kiszivárogtatták annak esélyét is, hogy esetleg csak jövő tavasszal köttetik meg a hitelszerződés. Kovács Árpád, a Költségvetési Tanács tagja is kilátásba helyezte ennek lehetőségét.

Október elején annyi bizonyos, hogy szeptemberben nem folytatódtak a tárgyalások (Lázár János augusztusban is csak azt nyilatkozta, hogy ha a delegáció elment, majd vissza is jön.) A szeptember 19-én elküldött válaszlevél után a kormány úgy véli, hogy a labda megint az IMF-EU térfelén van, vagyis nem ő játszik időhúzásra. A kormány mindössze annyit tett, hogy elfogadtatta a parlamenttel az elfogadott költségvetési főszámok módosíthatóságát és bizonytalan időre elnapolta a 2013. évi költségvetés egyébként szeptember 24-re előirányzott végszavazását.

A válaszlevél fő vonalaiban ismert tartalma alapján az erősödött meg bennünk, ami régóta sejtésünk, hogy a kormány csak az időt húzza, a török kártyát játssza ki, valójában nem akar megállapodást. Erre az augusztustól kedvezőbbé váló nemzetközi befektetői környezetben lehetősége is van. A finanszírozhatóság fenntartható, s most még valamivel olcsóbban is, mint az év első felében. Egyes vélemények szerint 2014-ig is elégséges tartalék gyűjthető. 2013 tavaszán, a jegybanki vezérkar cseréjekor pedig új mozgástér nyílik a finanszírozásra. A kormány – megítélésünk szerint – elengedte az forint árfolyamát, vagyis korántsem zavarja a forint leértékelődése, amihez alapot szolgáltat, hogy

- a végtörlesztéssel kimentette a jobb módúakat, akiknek a szavazatára számít,
- a többieknek fel van kínálva az árfolyamgát,
- akik a rögzített árfolyamgátba sem férnek be, azoknak épül majd Ócsa, illetve nem számítanak,
- az államadósság devizahányadának forintosításához használt árfolyamot pedig a nemzetgazdasági miniszter határozza meg.

A gyengébb árfolyamból eredő exportösztönzés jól jön növekedési szempontból, az általa kiváltott infláció pedig csak hoz a konyhára, hiszen az alátervezett inflációból többletadó-bevétel lesz. Az infláció alakulása most már a Monetáris Tanács számára is indifferens, ők is a növekedés szolgálatába állították (mármint a Fidesz-küldötte külsőtagok).

Prognózisunk szerint: Orbán Viktor egészen biztos nem akar megállapodást, semmilyen formájú is lenne az (elővigyázatossági, biztosítási jellegű), a rendszeres számonkérés, ellenőrzés miatt számára minden kellemetlen, főként a választások előtti évben. Ettől függetlenül ma még nem meri megkockáztatni a teljes elutasítást, mert még tartalékgyűjtési szakaszban vagyunk, ezért folytatja a kettős játékot, de egyben készíti fel a közvéleményt a megállapodás elmaradására is. A megállapodás akkor és csakis akkor köttetik meg, ha azt a piac kikényszeríti, ha megvonja a bizalmát a magyar papíroktól. Momentán a nemzetközi piaci légkör ennek az ellenkezője, a viszonylag bőséges likviditás körülményei közt a bővli kategóriájú gazdaság papírjait is megvásárolják – jó kamatfelár realizálása mellett.

Jelen tanulmányunk írásával egyidőben jelent meg az az Orbán Viktorral készült interjú, amelyben a kormányfő kifejti, hogy a gazdasági bajokat saját erőből is meg tudjuk oldani, nagyon erősek vagyunk, és nem függünk senkitől, nincs szükségünk a hitelre. Persze jó lenne, a biztonság a külső bizonytalanság miatt, de enélkül is meg tudunk lenni, csak több energia kell hozzá, és többbe kerül.

(Ezek után a továbbiakról csak azért írunk, mert részét képezték a harmadik negyedévnek.)

2. Milyen típusú megállapodásról van/lehet szó?

A tárgyalófelek közti, soha ki nem mondott, csak sejthető ellentétek egyikét az jelentette, hogy a hitelt nyújtók mástípusú kölcsönt ajánlottak, mint amire a magyar kormány gondolt. Orbán Viktor olyan elővigyázatossági keret-megállapodást akart és akar, aminél nincs szigorú elszámolás/elszámoltatás. A Valutaalap azonban kezdettől fogva készenléti hitelben gondolkodott, pontosan olyanban, mint amelyet 2008 őszén Gyurcsányékkal kötöttek. Azóta az IMF (és az EU is az eurózónatagoknak!) szélesítette a palettáját, rugalmasabb lett a hitelkínálat, s valóban van egy készenléti hitelbe ágyazott elővigyázatossági forma is.² Am ennek a feltétele, hogy az alábbiakban jelzett öt feltétel közül legalább kettőnek megfeleljen az adós ország. Ne legyen a gazdaság sebezhető:

- a külpiazi kapcsolatokban,

---

² Ilyen hitelt kapott eddig Costa Rica, El Salvador és Guatemala.

- a költségvetési politikában,
- a monetáris politikában,
- a piaci fundamentumokban,
- az ellenőrzési rendszerben, azaz az adatok megbízhatók legyenek.

Sorra véve a fentieket, a következő megállapításokat tehetjük:

- A magyar gazdaság a legnyitottabbak közé sorolódik, ezért erős a külpiaai sérülékenysége. Ráadásul az egyre inkább a járműiparra koncentráló exportszerkezet fokozza a nemzetközi konjunktúrának való kitettségünket.
- A költségvetési politikában eddig még nem tudtuk bizonyítani, hogy tartani tudjuk ígéreteinket, és a 2012. évi deficitcél teljesítése is kétséges. Nem beszélve a július 12-én fő számait tekintve elfogadott 2013. évi költségvetésről.
- A monetáris politika bizonytalanságai a jegybanki függetlenség megsértéséből, a bankadóból és a kiereszakolt kamatpályából adódnak.
- A piaci fundamentumok az elmúlt három évben rendkívül meggyengültek, nemzetközi összevetésben is.
- Az adatszolgáltatás lehet az egyetlen elem, amiben meg tudnánk felelni az IMF követelményeinek.

Az Európai Unió nem köt más típusú szerződést, mint az IMF. Az uniónál az a szabály, hogy a túlzottdeficit-eljárás alatt lévőknek a legteljesebb mértékig alá kell vetniük magukat a negyedéves felülvizsgálatoknak. Ezért noha az EU egy elővigyázatossági jelleggel adott hitelről is hajlandó tárgyalni, az ellenőrzést, az el- és beszámoltatást a kormány ekkor sem úszhatja meg. Orbán Viktornak a legkevésbé sincs szüksége arra, hogy a választásokat megelőzően negyedévenként szigorú elszámoltatás alá vessék alá, s ráadásul annak eredményéről tájékoztassák a közönséget, mert a hitelezők jelentései nagy valószínűséggel nem támasztanak alá a jól begyakorolt sikerpropagandát. Ez is azt támasztja alá, hogy nem lesz megállapodás.

Lassan egy évvel a kapcsolatfelvétel után még mindig nem tudunk semmit sem a tervezett hitelfelvétel formájáról.

3. Orbán Viktor kettős beszéde

Semmi újdonság sincs abban a megállapításban, hogy

- a tárgyalások kimeneteléről kizárólag Orbán Viktor dönt (kivéve azt az esetet, amikor azt a piaci pánik kényszerítené ki),
- a kormányfő beszéde kettős fenekű, üzen kifelé és üzen befelé, a választópolgárok felé, az utóbbit fontosabbnak tartja, az előbbit rábízva inkább a fő tárgyalópartnerekre.

Az előző negyedévről írott dokumentumban pontosan nyomon követtük, hogyan alakult Orbán véleménye a hitelfelvételről annak függvényében, hogy miként változtak a külső finanszírozási körülmények. Ezúttal csak emlékeztetőül jelezzük, hogy a 2011. november 17-én elküldött levél belső magyarázatára a kormány a növekedés felgyorsításának igényét adta elő. Mondván, most már minden rendben van, rendezték a struktúrákat és sikeres a fiskális konszolidáció is, csak a növekedést kell felpörgetni, amihez erre a kölcsönre van szükség. Ma már nehezen tudna erről a kabinet elszámolni. A recesszióba jutott gazdaság láttán még valakinek eszébe jutna, hogy talán azért nem tudunk növekedni, mert a kormány nem kötötte meg a hitelszerződést időben. Mivel a növekedési szál kínos lenne, ezért ejtették.

A továbbiakban a harmadik negyedévben felmutatott, befelé szóló üzeneteket vesszük górcső alá.

- Az IMF/EU-tárgyalódelegáció megérkezésének napján, július 17-én látott napvilágot az a miniszterelnöki vélemény, miszerint a kormány nem köt a magyar emberek érdekeivel ellentétes szerződést, nem enged az MNB-re kivetett tranzakciós illetékből (a hitelezők a bankokat védik, mi a munkát, az MNB-nek képesnek kell lennie ahhoz, hogy előteremtse a forrásokat), és nem lesz „szociális adócsökkentés”. Ezzel egyfelől kijelölte a magyar tárgyalófél mozgásterét, másfelől a munka és a magyar nép érdekeinek védelmezőjeként állította be magát szemben az IMF-fel, amely a bankokat védi és olyan feltételeket támaszt (a nép érdekeivel ellentétet), amelyekkel szemben ő felveszi a harcot. Ugyanekkor – eljátszva a ma született bárány szerepét – Orbán Viktor előadta, hogy egyes sajtóorgánumokban az IMF-t sötét színben tüntetik fel, pedig a Valutaalap „nem krampusz”, hiszen mi is a tagjai vagyunk, a mi bankunk is.

Ez a „megvédjük a magyar emberek érdekeit” - szál erősödött fel a továbbiakban.

- Július 26-án, a Heti Válaszban megjelent egy 18 pontból álló lista, amely az IMF és a kormány közötti ellentéteket sorolta fel. Hivatkozás híján nem tudni, honnan származott az „IMF kontra kormány” c. blokk tartalma. A lista a tárgyalódelegáció távozását követő napon látott napvilágot, s ezzel azt sejtette, mintha ezekről lett volna szó a tárgyalások alatt, amelyről viszont semmilyen információt nem adtak ki. Nagy valószínűséget adunk annak, hogy tudatos kiszivárogtatás történt, a későbbi fejlemények ismeretében a sárvári és a kötcsei előadások megelőlegezésére. A hivatkozott keretes cikkrészben ugyanis fellelhető volt az a tíz pont, amiről Orbán Viktor szeptember elején tájékoztatta a nagydíjazottat.

- Szeptember 5-én megjelent egy interjú a Magyar Nemzetben Rogán Antallal, aki megpendítette a radikális IMF-feltételeket (ez nem volt más, mint a „krampusz” falra festése).

- Még aznap este, Sárváron a frakciósövetség ülésén, Orbán Viktor kiült a pulpitusra, elővett egy levelet és 10 pontban ismertette az IMF levélből kivehető tételét, majd megjegyezte, hogy „itt még van vagy negyven kiolvasható pont” – emlékezett a jelenetre egy szemtanú. Minden tétel úgy lett beállítva, mint amely sérelmes minden magyar ember számára, majd a végén úgy összegezte mondandóját a miniszterelnök, hogy „ez úgy ahogy van, nem fogadható el”. Vita, kérdés nem volt, a frakciósövetség felhatalmazást adott arra, hogy a kormány készítsen válaszként alternatív listát – mind a két levélre.³

- Orbán a nagyközönség számára facebook oldalán hozta tudomására azt, hogy „ilyen áron nem kell IMF-megállapodás”. Állítása szerint az IMF a következőket kéri tőlünk:

- a bankadó megszüntetése, a bankok támogatása,
- a nyugdíjak csökkentése,
- a nyugdíjkorhatár emelése,
- a bürokrácia leépítése,
- a válságadók kivezetése,

---

³ Meg kell jegyezni, hogy a másik levél, amire hivatkoztak a kommunikációban, az Európai Bizottságé volt, ám ez ekkor még nem állt Orbán rendelkezésére, csak másnap ismerhette meg. A kormányfő tehát egy csupán fele részben létező levél tartalmával szembeni alternatíva kidolgozására kért és kapott felhatalmazást. Egy nap múlva kiderült, hogy az IMF-nek nem volt ilyen tartalmú levele.

- a személyi jövedelemadó-rendszerben magasabb kulcs érvényesítése,
- a családi adókedvezmény felszámolása, a családi pótlék kiiktatása,
- a bérek csökkentése,
- ne legyen kivette a jegybankra a tranzakciós illeték,
- vezessék be az ingatlanadót.

Ezek a jól érthető üzenetek pillanatokon belül betértették az egész médiát. Másnap azonban az EU Bizottság szóvivője, Olivier Bailly nyilatkozatot adott az MTI-nek, amelyben kifejtette, hogy ilyen feltételeket a tárgyalódelegáció nem támasztott, a lehetséges intézkedésekről szóló hírek pontatlanok, s ezt Irina Ivascsenko, az IMF delegáció vezetője is megerősítette. Rogán Antal szeptember 7-én menteni próbálva a menthetőt, a közös frakcióülést követő sajtótájékoztatón előadta, hogy „nem egy konkrét dokumentumból tárgyaltunk”, hanem a kormány tájékoztatása alapján. Ugyanezen nap reggelén Orbán az MR-1-en: „Én nem idéztem semmiféle július 25-i papírból.” Majd ismét felsorolta a tíz inkriminált pontot, hogy megerősítse: ilyen áron nem kell a hitel, majd a végén állást foglalt a megállapodás szükségessége mellett.

- Szeptember 8-án, Kötcsén a baráti társaságban, Orbán újabb szálát vetett fel: az IMF most olyan feltételeket támaszt, mint 2008-ban, de hazánk azóta erősebb lett és szélesebb mozgástérrel rendelkezik. „Egy rossz megállapodás már született, most egy jó megállapodás tető alá hozásán dolgozunk.” Ez egy kicsi visszalépés volt a „nem kell a hitel koncepciótól”⁴, és az Orbán által aláírható hitelszerződés jó minőségét megerősítendő bázist, viszonyítási pontot kezdtek alkotni a 2008-as megállapodás rossz jellegének felmutatásával. Ez a szál a későbbiekben folytatódott azzal, hogy a költségvetési bizottság meghallgatta Veress Jánost és Simor Andrást a 2008-as hitel-megállapodás megkötésének körülményeiről, amelyről Rogán Antal nyomán azt terjesztették, hogy az elhamarkodott volt.⁵

---

⁴ Ne felejtjük, ezek voltak azok a napok, amikor az azeri baltás gyilkos, Szafarov kiadatása súlyos diplomáciai kudarcra nyilvánvalóvá vált, s Németh Zsolt le is nyilatkozta: „Az azeriek érzékelték a vádat, miszerint itt valamiféle hullakereskedelem lenne, azért közölték, hogy nem vesznek állampapírt”. Vagyis kiderült, hogy kb. 2-3 milliárd eurós finanszírozást sikerült Orbán Viktornek elbaltáznia.

⁵ Ezzel szemben jelenik meg az IMF véleménye szeptember közepén: üdvözlendő volt az a gyorsaság, amellyel a magyar hatóságok annak idején az IMF segítségét kérték.

- Szeptember 10-én, az őszi parlamenti ülészak első napján a miniszterelnök napirend előtti felszólalásában megerősítette a „mi jó megállapodást kötünk”, és újabb momentumot emelt be a politikai diskurzusba. A hitelfelvétel indoklásául az eurózóna válságára hivatkozott. Kifejtette, hogy a magyar gazdaságban minden rendben van, nekünk csak egy „biztosítási hitel-megállapodás” kell, hogy meg tudjuk védeni magunkat az uniót nyomasztó betegségtől.

- Az „alternatív” választ szeptember 19-én küldte el a kormány Brüsszelnek és Washingtonnak, ennek tartalmáról nem értesülhettünk. Ám azt előre kiszivárogtatták, hogy „az IMF-megállapodás Orbán Viktornak politika, egyébként megoldott probléma”. A kormánynak van mozgástere, úgy készül a tárgyalásokra⁶, hogy egyetlen drasztikus megszorító követelményt sem teljesít, amit megtehet, mert az állam képes magát a piacokról finanszírozni, nagy a devizatartalék, az előző hitelből is van még 3,5 milliárd euró. Valószínű, ebben a hangulatban íródhatott a válaszlevél, mert Varga Mihály megerősítette, hogy az orbáni 10 pontos tabulista érvényes, és továbbra is tartják a 2013-ra vázolt költségvetési pályát. Ez utóbbi azt jelentette, hogy továbbra sem hajlandók semmiben sem figyelembe venni a realitásokat, a tárgyalópartnerek véleményét, ami azt üzenete, hogy nem akarunk megállapodni.⁷

A szeptemberben bemutatott taktikázás egyfelől azt mutatta, hogy a kedvező nemzetközi likviditási környezetben a kormány finanszírozhatónak tartja magát, nem áll fenn az összeomlás veszélye, ezért nincs is szükség megállapodásra, másfelől viszont – ha mégis sort kellene keríteni a hitelszerződésre, akkor ahhoz belpolitikailag jól meg van ágyazva: a választópolgárok nyugodtak lehetnek afelől, hogy ez a kormány jó megállapodást köt, olyat, amely nem enged az IMF néperdekeket sértő követelményeinek. Ráadásul ez nem is a magyar gazdaság miatt kell, mert abban minden rendben van⁸, hanem az unió gyengélkedése okán.⁹A

---

⁶ Varga Mihály ekkor már októbert jelölte meg a tárgyalások kezdeteként.

⁷ Pleischinger Gyula azt nyilatkozta, hogy majd a III. negyedévi GDP-adat alapján korrigálják az idei előrejelzést. Ez azonban decemberben jelenik meg.

⁸ Sőt, mint Giro-Szász András, kormányzóvivőtől megtudtuk, túl jók a számaink, ezért nem tudunk a hitelhez hozzájutni.

⁹ Az unió gyengeségére, összeomlására hivatkozás ellentmondásban áll a konvergencia-programban és a 2013. évi költségvetésben feltételezett külső konjunkturális körülményekkel. Eszerint ugyanis 2013-ban nem romlik, hanem javul a helyzet, az EU-27 növekedési dinamikája a 2012. évi 0,1 százalékról 1,4 százalékra gyorsul,

bemutatott tíz pont jó viszonyítási bázis lesz, s ha lesznek még további intézkedések, azok mind megkönnyebbülést jelentenek majd a felsorolt drasztikus megszorításokhoz képest. A kormány így védi meg az övéit.

4. A tárgyalások ténylege tartalma

Május 31-én, amikor Barroso elnök az Európai Bizottság részéről javasolta a Ecofinnek, hogy vonják vissza a Magyarországnak járó kohéziós alapok részleges felfüggesztését, nyilvánosságra hozta a Bizottság ajánlásait Magyarországnak. Ezek fő vonalakban a következők voltak:

- az államháztartás hiányát fenntartható módon kell csökkenteni,
- bővíteni kell a Költségvetési Tanács jogkörét,
- a vállalkozásokat terhelő bürokráciát vissza kell vágni,
- biztosítani kell a közbeszerzések tisztaságát, erősíteni kell a versenyt,
- fel kell oldani a plázastoppot,
- ösztönző programokat kell kidolgozni a KKV-k fejlődésére,
- ösztönözni kell a nők foglalkoztatását és a közmunkások rendszeres munkakeresési aktivitását,
- az szja kiskeresetűeket terhelő hatását ellensúlyozni kell az energiára és/vagy a vagyonokra kivetett adókkal,
- javítani kell a hátrányos helyzetűek esélyeit a felsőoktatásban való részvételre,
- a közlekedésben költséghatékony átalakításra van szükség,
- ki kell vezetni a válságadókat,

Magyarország exportpiacainak bővülési mértéke pedig az idei több mint kétszeresére emelkedik (2,5 százalékról 5,4 százalékra), ezért a termékek és szolgáltatások exportja 2013-ban 8,8 százalékkal növekszik szemben az idei 4,7 százalékkal.

- ki kell vezetni a hatósági energiaárakat, és növelni kell a határainkon túlnyúló villamosenergia-hálózatot.

Látható, hogy az imént felsoroltakban semmi olyan elem nincs, aminek a megvalósítása sértené a magyar emberek érdekeit. Sőt, kifejezetten őket szolgálja a szociális piacgazdaság visszaépítésén keresztül. A június közepén bemutatott költségvetés után, a júliusi tárgyalások megkezdése előtt Brüsszel és az IMF a következőkkel egészítette ki a fenti listát:

- a kormány mutassa be, hogyan képzei a középtávú költségvetési célok teljesítését,
- csökkentse a kormány az alacsonyjövedelműek adóterhelését (legyen még egy adókulcs),
- tegye hatékonyabbá a kormány a családi szociális rendszert (a családi adókedvezményt vezessék ki),
- aggályosak a munkahely-védelemi akcióprogram forrásai (a programot egyébként üdvözlötték),
- a bankadót középtávon harmonizálja a kabinet az unióbelivel,
- a távközlési adót tegye eu-konformmá,
- a korai iskolaelhagyást szorítsa vissza a kormány,
- hagyjon fel a kormány az ad hoc jellegű szektorális adókivetés gyakorlatával,
- alakítson ki a kormány kiszámítható, befektetőbarát gazdasági környezetet, a cégek egységes kulcs szerint adózzanak,
- a bankokat meg kell erősíteni, hogy a növekedést tudják segíteni.

A követelményeknek meg kell jelenniük a 2013. évi költségvetésben, s ekkor lehet könnyített feltételekkel elővigyázatossági hitelt felvennünk. A Bizottság kérte továbbá, hogy a parlament a tárgyalások megkezdése előtt ne szavazzon a 2013. évi költségvetésről, mert túl optimista az alapvetése, a tervezett növekedési pálya. A kormány ez utóbbi kérést sem fogadta meg, július 12-én megszavaztatta a jövő évi költségvetés fő számait, amit – mint Orbán Viktor hangsúlyozta – kőbevésettnek kell tekinteni. Ez is egyértelmű üzenet volt a

tárgyalódelegációnak arra nézve, hogy saját elképzelésünkön kívül mást nem kívánunk figyelembe venni.

Az ismertetett témákból világosan látszik, hogy azokban nincs szó sem a bérek, sem a nyugdíjak, sem a szociális juttatások megnyirbálásáról, vagyis azokról a mumusokról, amivel szeptember elején a kormányfő rémisztgette az ő kétharmadát. Szó van viszont néhány pontban az Orbán-kormány korábbi döntéseinek korrekciójáról: a személyi jövedelemadó-rendszer átalakításának, az oktatási rendszer humánusabbá tételének, a verseny és tisztasága erősítésének kérelméről, az adórendszer eu-komformitásának javításáról, s mindezek alapján olyan hiteles program bemutatásáról, amely meggyőzi a hitelt nyújtókat arról, hogy pénzüket arra érdemes országba fektetik.

Július 26-án a tárgyalások lezárását követően az IMF a következő közleményt adta ki: „A magyar gazdaság továbbra is számos, a magas állam- és külső adóssággal, a banki mérlegekben lévő feszültségekkel, a gyenge bizalommal és a magas kockázati prémiummal kapcsolatos, egymáshoz szorosan kötődő kihívással néz szembe.” 2012-ben recesszió lesz, 2013-ben pedig mérsékelt növekedés, ami mellett a hiány a GDP 3 százaléka fölé emelkedik, ezért további kiigazításra van szükség. Javasolja a Valutaalap a kormánynak, hogy ad hoc adóintézkedések helyett a költségvetési kiadások racionalizálására törekedjen, és támogassa a szociálisan gyenge társadalmi csoportokat.

Varga Mihály e közleményt akkor úgy kommentálta, hogy „nem vagyunk messze egymástól az intézkedések mögötti számokat tekintve, így optimistán lehet várni az őszi tárgyalásokat”. Azóta is várjuk, bár kevésbé optimistán....

III. A 2013. évi költségvetés

Ez év április végén, a Széll Kálmán Terv 2.0 bemutatásakor, amelyre a megújított konvergencia-program épült, nem volt szó még arról, hogy 2012-ben előrehoznák a költségvetés-készítést. A feladatot a Nemzetgazdasági Minisztérium májusban kaphatta, aminek eleget tett azzal, hogy június 15-én valóban benyújtották a jövő évre szóló tervezetet a parlamentnek azzal, hogy a fő számok elfogadására július 12-én, a végső szavazásra pedig szeptember 24-én kerítettek sort.

A hónapokkal korábban előrehozott költségvetés-készítés indokát az elemzők csak találgatták. Volt, aki arra következtetett, hogy ezzel akarja a kormány demonstrálni: megvagyunk az IMF-hitel nélkül is, illetve azt feltételezték, hogy az év vége felé, amikor nyilvánvalóvá válnak az önkormányzati rendszer átszervezésének feszültségei, a fideszes önkormányzati képviselők nem lesznek hajlandók a hátrányukra szóló javaslatot elfogadni. Többen elvetették azt a verziót, hogy az Ecofin június 22-i ülése előtt akarta meggyőzni a kormány az uniós pénzügyminisztereket arról, hogy fel lehet függeszteni a kohéziós alapok kilátásba helyezett megvonását, mert példamutató költségvetéssel rukkolt elő, mondván, hogy ennek tanulmányozásával akkor az Európai Bizottság, amely az Ecofin ülés előterjesztését készítette, már nem tudott foglalkozni. E sorok írója meg úgy véli, hogy igazából ez lehetett a nyomós oka a rohammunkának, hiszen a kabinetnek elemi érdeke volt a kohéziós pénzek visszaszerzése, a túlzott deficit-eljárás hatálya alól való kimenekülés, s ezért mindennel megpróbálkozott. Nem volt alaptalan feltételezés, hogy a Bizottság rápillant majd a magyar költségvetésre, amely majdnem pontosan követte a konvergencia-programban foglaltakat.

A növekedési és egyensúlyi pálya megegyezett a programbelivel, csak a tranzakciós illeték összegét emelték meg 153 milliárd forinttal és közölték, hogy a 62 év feletti közszolgáknak 2013-ban nyugdíjba kell menniük, amiből 20 milliárd forintos megtakarítást nyertek. Az így kapott 173 milliárd forintot azonnal el is költötték: 50 milliárd forintot tartalékba raktak, hogy ezzel mérsékeljék a Költségvetési tanács aggodalmait, 123 milliárd forintot pedig szétszórtak a különböző fejezetek között. Ezt csak azért említjük, mert az első példája volt a kapkodó, össze-vissza vagdalkozó költségvetés-készítésnek, amelyben ráadásul fiktív bevételeket osztanak szét. A kapkodásra és a fikcióvá váló bevételekre, megtakarításokra pillanatokon belül fény derült:

- A 11 ezerre tervezett nyugdíjba küldendőről kiderült, hogy végrehajtása súlyosan érintené az egészségügyet (5 ezer orvost és 9 ezer ápolót érintene, ezért Szócska Miklós azonnal felmentést kért), és a pedagógustársadalmat, amelyért Hoffman Rózsa emelte fel a szavát. Nincs információnk arról, hogy végül milyen kompromisszumok születtek, a történet azonban megvilágítja a költségvetés-készítő minisztérium arroganciáját, realitásérzékesztésének megengedhetőségét és a kormányon belüli egyeztetés hiányát.

- A bankok is felháborodtak, mert velük sem egyeztetett senki sem, a megemelt tranzakciós illetékekkel – a pénzügyi adó tervezett 2013. évi megfizetése ellenére is nőtt

volna a terhelésük. A bankok érvelése olyan erős volt, hogy a kormány nem kerülhette meg a Bankszövetséggel való megállapodást. Ennek értelmében az illetéknek lesz felső határa és a bankok feltüntethetik az ügyfélszámlákon annak összegét (magyarul átháríthatják).

Mínt hogy azonban a 173 milliárdot már a tárca kiosztotta, a Bankszövetséggel kötött megállapodás alapján pedig csak 123 milliárd forintos tranzakciós illetékre számíthatott a kabinet (283 milliárd forint helyett), és a nyugdíjaztatásból nyerhető megtakarítás is kétségessé vált, az ötletelés azzal folytatódott, hogy a tranzakciós illetéket kiterjesztették a jegybankra és az Államkincstárra is. Ez az NGM számításai szerint 240 milliárd forintos bevételt eredményezett volna, s így már újra bőségesen volt pénz. Csakhogy nem sokkal később kiderült, a Nemzetgazdasági Minisztérium elszámolta magát, nem lehet 120 milliárd forintos tranzakciós illetéket az Államkincstárra kivetni, hanem csak 10 milliárdot.¹⁰

Mindezzel csak arra kívántunk rámutatni, hogy hihetetlenül zavaros volt a 2013. évi költségvetési tervezet elkészítése, ami a benyújtás és a főbb számok elfogadása után sem tisztult le. Eddig ismert stációi a következők voltak:

- Orbán Viktor június 25-én, 10 nappal a törvénytervezet parlamenti benyújtása után felkérte Matolcsy Györgyöt, hogy július 9-ig legyen kész az a munka világát érintő költségvetési javaslat, amit a Fidesz frakcióban követelnek tőle. (Valószínűsíthetően a munkaadói érdekképviselőkkel való találkozók után jött rá a kormányfő arra, hogy valamit tényleg tenni kellene a foglalkoztatás költségeinek csökkentése, a növekedés élénkítése érdekében.) A minisztérium Munkahelyvédelmi akcióterv néven be is terjesztette a 2013. évi költségvetést is érintő javaslatát, amelyről az előző negyedévi riportunkban beszámoltunk, s amelyet önmagában véve üdvözlendőnek tartottunk. Tulajdonképpen ezzel kellett volna kezdenie Orbán Viktornak a kormányzást, s hogy nem ezt tette, most ezzel az akcióval a saját maga által elrontott viszonyokra keresett valamiféle gyógyírt. A programot az IMF/EU-tárgyalódelegáció is jó néven vette, csak az volt a gond vele, hogy nincs elégséges forrás hozzá.

A mindenre megoldást találó Matolcsy György azonban napokon belül megoldotta, mondván, hogy a program olyan növekedési többletet hoz (0,4

---

¹⁰ Ekkora tévedés miatt a miniszternek illett volna lemondani.

százalékpontost, tehát a 2013. évi növekedési pálya 1,6 százalékról 2 százalékra emelkedett), amelyből 40 milliárd forintos adóbevételi többlet lesz. Ezen túlmenően úgy vélték, hogy 160 milliárd forintos többlet-adóbevétel remélhető attól, ha hatékonyabbá teszik a NAV működését. 110 milliárd forintot pedig attól reméltek, hogy az IMF/EU-megállapodás után ennyivel kisebb lesz a kamatkiadás a költségvetésben.

A felsorolt források realitását mindenki kétségbe vonta az IMF/EU-delegációtól kezdve az egész szakmán keresztül a Költségvetési Tanácsig, mely szervezet kiegészítő információkat kért augusztus 20-ig a Nemzetgazdasági Minisztériumtól. A fedezet nélküli programhoz ugyanis Orbán Viktor – mint ezt többször hangsúlyozta – körömszakadtáig ragaszkodott. Sőt, szeptember elején a projekt további engedményekkel gazdagodott. A 300 milliárdos általa kiszakított lyuk finanszírozhatósága csak a kormány számára nem volt kétséges.

- A 2012. július 12-i végszavazás előtt még elfogadtak egy, a kiadásokat 15,1 milliárd forinttal megtoldó csomagot, aminek a fedezetét többlet-áfabevételekből remélték. Ebben a csomagban tételesen nem volt semmi olyan, ami a növekedést, a felpörgetését közvetlenül segítette volna (erdei kisvasutak üzemeltetése, civilszervezetek, járási kormányhivatalok, Nemzeti Együttműködési Alap, agrármarketing célélőirányzat, Fertődi kastély, Zsolnay negyed támogatása stb.)
- A július 12-én elfogadott 2013. évi költségvetési fő számok után, amely pénzforgalmi szemléletben 653 milliárd forintos hiányt irányzott elő, a kormányon kívül mindenki kétségbe vonta a jövő évre előirányzott ESA szerinti 2,2 százalékos GDP-arányos hiány teljesíthetőségét. 400-660 milliárd forintos lyukat láttak benne az elemzők, és mint idővel kiderült a tárgyalódelegáció is. A kormány ugyanakkor váltig hajtogatta, hogy az elfogadott főszámokon már nem lehet változtatni, csak azokon belül lehetséges átcsoportosítás. Egyidejűleg Matolcsy György a korán elfogadott fő költségvetési számok érdekéért az azokban rejlő kiszámíthatóságot hangsúlyozta. A kabinet ugyanis mindent rendben lévőnek talált. Közben azonban kiderült, hogy semmi nincs rendben. A Költségvetési

Tanácsnak küldött válaszok nem győzték meg a tanácsot,¹¹ az IMF/EU-delegációnak küldött válaszlevél tartalma sem érte el célját, ezért a kabinetnek újabb korrekciót kellett előkészítenie. Ehhez először is az átalakítás jogi lehetőségeit kellett megteremteniük. Elfogadták azt a szabályt, hogy a kormány bármikor hozzányúlhat a költségvetéshez, átírhatja annak főszámain, növekedési pályáját, ha erre külső okok, például nemzetközi szervezetek, alkotmánybíróság, bírósági döntések alapot szolgáltatnak. A fő összegekről ezután november 30-ig kell dönteni. Levették a napirendről az eredetileg szeptember 24-re kitűzött végszavazást. Ezzel a kabinet implicite elismerte, hogy semmibe vesztek a korai költségvetés elfogadására irányuló erőfeszítések, s ezáltal a makrogazdasági környezet semmivel sem lett kiszámíthatóbb, sőt, még inkább elbizonytalanodott.

- Tanulmányírásunk idején – de ez már a negyedik negyedév története – rukkolt elő a kabinet egyrészt a 2012-2013. évi növekedési pálya korrekciójával, másrészt a deficitcélok fellazításának javaslatával, harmadrészt pedig a módosított célok tartásához szükséges intézkedésekkel. Az utóbbiak közül csak a tranzakciós illeték újabb fordulatát emelnénk ki. A legújabb elképzelés szerint a jegybank mentesülne a fizetése alól¹², a Kincstár azonban jóval nagyobb terhet kap, a készpénzfelvételnél viszont 1 ezrelékről 3 ezrelékre emelik az illeték mértékét (még nincs információ arról, hogy maradnak-e a limitek).

2012. október elején, amikor a korábbi rend szerint a költségvetési vita indulni szokott a parlamentnek szeptember 30-ig átadott anyag alapján, nincs kézzel foghatóan értékelhető költségvetési előterjesztése az országnak. Az elemzők, köztük e sorok írójának is az véleménye, hogy a jövő évre most bemutatott 397 milliárdos újabb kiigazító csomag még mindig elégtelen ahhoz, hogy a 2,2 százalékról 2,7 százalékra felemelt deficitcél teljesülhessen. Még mindig legalább 100 milliárd forint hiányzik, mi ugyanis nem számolunk azzal a kamat-megtakarítással, ami az IMF/EU-hitelmegállapodás létrejötte után

---

¹¹ A minisztérium válaszlevelét a Tanács kérdéseire ugyan nem hozták nyilvánosságra, de Kovács Árpád interjúból erre lehetett következtetni.

¹² Tartottak ugyanis attól, hogy az Európai Központi Bank dörgedelmes kirohanása után újabb kötelezettségzegési eljárást indít Brüsszel, amit nem tudnának kivédeni.

a kormány szerint kirajzolódna, s ekkor még nem említettük az új Matolcsy-csomag végrehajthatóságának kockázatait.

A rendelkezések szerint a parlamentnek nem is lesz semmi beleszólása a módosításokba, azt kormányrendeleteken keresztül fogják végrehajtani.

További források a költségvetés helyzetének eddigi állásáról:

http://www.portfolio.hu/gazdasag/igy_johet_ossze_matolcsyeknak_a_peldatlan_siker.168651.html

http://www.portfolio.hu/gazdasag/adozas/hol_szorit_es_hol_enged_a_kormany_jovore_itt_vannak_a_reszletek.168802.html

http://www.portfolio.hu/gazdasag/mire_jo_a_nem_konvencionalis_gazdasagpolitika.168630.html

<http://www.origo.hu/gazdasag/20120615-matolcsy-megkopasztja-a-bankokat-es-az-onkormanyzatokat.html>

<http://www.origo.hu/gazdasag/20120615-kevesebb-jut-gyogyszertamogatasra-jovore.html>

http://atv.hu/belfold/20120614_petschnig_maria_zita

<http://www.stop.hu/gazdasag/benyujtotta-a-kormany-a-2013-as-koltsegvetsi-torvenyjavaslatot/1053152/>

<http://www.stop.hu/gazdasag/matolcsy-ket-lepesben-szeretnenk-kikerulni-a-tulzottdeficit-eljaras-alol/1052562/>

http://magyarinfo.blog.hu/2012/06/15/evi_22_ezer_forint_pluszba_fog_kerulni_mindenkinek_a_koltsegvetes_tomkodese

<http://gepnarancs.hu/2012/06/kilenc-jogszabalyt-modosit-a-kormany-a-budzse-megalapozasahoz/>

<http://www.origo.hu/gazdasag/20120615-a-bankszovetseg-kiakadt-a-kormanyra.html?source=hirlevel>

http://tenytar.blog.hu/2012/06/18/matolcsy_koltsegvetese_ezert_kar_volt_ennyre_sietni

http://www.portfolio.hu/gazdasag/adok-kapok_lett_az_asz_koltsegvetsi_velemenyebol.169120.html

http://www.portfolio.hu/gazdasag/uj_programmal_all_elo_matolcsy_3.169132.html

http://velemenyezer.blog.hu/2012/06/18/2013_a_nyugdijasok_koltsegvetese

http://hazaeshaladas.blog.hu/2012/07/20/leszakado_magyarország_kockazatelemzes_a_koltsegvetesrol_es_a_konvergenciaprogramrol

http://www.delmagyar.hu/gazdasag/petschnig_maria_zita_ketelkedik_benne_hogy_lesz_imf-megallapodas/2289989/

http://hazaeshaladas.blog.hu/2012/10/01/a_korai_koltsegvetes_bukasa

További irodalom az IMF-tárgyalásokhoz:

- Mit kíván a Valutaalap? Heti Válasz, 07.26.
- Mellár Tamás: IMF-tárgyalások: hogyan, meddig? Heti Válasz.07.26.
- Senki sem szabad naivnak tekinteni (Varga Mihály-interjú) Figyelő, 07.19.
- Várhegyi Éva: Kipaterolás vagy betessékelés? ÉS. 06.27.
- Mi ötven? 168 óra. 06.26.
- A fele sem magyar. Figyelő, 06.26.
- Túl jók a számaink (Interjú Giró-Szász Andrással) NSz. 09.15.
- Várhegyi Éva: A kurucos gazdaságpolitika kudarca. És, 09.14.
- Hinta-palinta. Figyelő, 09.14.

IV. Nemzetközi környezet, külpolitika, erősödő kritikai hangok

Nemcsak a gazdasági folyamatok elemzése során voltunk kénytelenek lépten-nyomon beleütközni a bennünket körülvevő nemzetközi környezeti tényezők sűrűjébe, hanem – s ez a kijelentés ezúttal nem túlzás – szinte valamennyi egyéb belpolitikai fejlemény kielégítő magyarázata alkalmával is. A nyári hónapok során, nemkülönben az őszi szezonnyitány heteiben, valamennyi ügyünk, konfliktusunk, vitatémánk előbb-utóbb megkapta a maga nemzetközi visszhangját. Kisebb-nagyobb visszhangját, ám olykor olyan erejűt, amelynek következtében sajnos tovább tartott az a folyamat, melynek kedvezőtlen jellegére már több – korábbi - tanulmányunkban is felhívtuk a figyelmet: Hogy t.i. Magyarország tekintélyvesztése, periférizálódása, s mindezek következtében az elszigetelődése rendületlenül folytatódik.

Időnként teljesen jelentéktelennek tetsző dolgokból kerekedik nemzetközi konfliktus (lásd pl. Kövér László szerencsétlenül sikerült székelyföldi megnyilvánulását az egyébként is balul előkészített Nyíró-újrateremtése alakalmával). Időnként a tudatosan kiszámíthatatlanná formált kormányzati politika teremt önmagának lehetetlen és meg nem oldható konfliktusokat (mint amilyenekre maga a kormányfő mutatott szép példát a nemlétező IMF-követelés-lista használatával). Tárgyalt negyedévünk során arra is akadt példázat, hogy a rosszul kalkulált külpolitikai döntéseknek olyan erejű következményeivel kellett volna a kormánynak megbirkóznia, amely feladat megoldása messzemenően meghaladta az apparátusok aktuális teherbíró-képességét. (Ez utóbbira lesz megfelelő példa és illusztráció az alább részletesen is bemutatandó, ú.n. „azeri baltás”-ügy). Összességében, ezen a ponton annyit tudunk előre bocsájtani, hogy amióta ezeket az elemzéseket végezzük - huszonharmadik negyedéve, azaz hatodik éve – nem volt még arra példa, hogy a magyar sajtóban ilyen rövid időszakon belül ilyen nagytömegű külpolitikai elemzés, figyelmeztetés, aggodalom látott volna napvilágot, mint ezen a nyárvégen. Ezek összegző tanulságait, valamint végső következtetéseink levonását meghagyjuk e részfejezet végére.

Emeljünk ki, s állítsunk viszont élesebb reflektorfénybe egy olyan ügyet, amely ugyan csak két hétig tartott, ám abban az időszakban kellően intenzív és sokrétű volt ahhoz, hogy előzetes aggályaink páratlanul gazdag illusztrációjaként is szolgálhasson.

1. Safarov hőssé tétele, avagy az azeri balta visszavág...

Augusztus legutolsó napjaiban egy-két napig legfeljebb meglepő hír volt, hogy Magyarország kiadta Azerbajdzsánnak azt a nyolc éve nálunk raboskodó katonatisztet, aki még sok évvel ezelőtt megölte a vele együtt lakó örmény kollégáját. Nem mondhatnánk, hogy a hazai közvélemény 90 %-ának lenne/lett volna bármiféle fogalma is a gyilkossági ügyben szereplő két nép aktuális és történelmileg is több mint viharosnak mondható viszonyáról. Ezt a jótékony tudatlanságot azonban az augusztus végi/szeptember elejei napok fejleményei úgyszólván pillanatokon belül felszámolták. Nem lehetett sem a hazai, sem a nemzetközi közvélemény előtt titokban tartani azt a tényt, hogy Safarovot hazájába visszatérve olyan teátrális körülmények között – aktív köztársasági elnöki közreműködéssel – avatták nemzeti hőssé, amelynek hatásai előbb-utóbb elérik a nemzetközi botrányvá válás szintjét.

Nem kellett nagyon sokáig várnunk, szeptember elsején - szombaton – megérkezett a váratlan örmény reakció, miszerint Örményország olyan mértékben tartja sérelmesnek,

jogtalannak, megalázónak a magyar lépést, hogy készek diplomáciai kapcsolataink azonnal felfüggesztésére is. Ennek nyomán az eredeti probléma tüstént legalább három olyan fontos árnyalatot kapott, amelynek mindegyike önmagában is elegendő lett volna az eredeti konfliktus nemzetközivé szélesedéséhez.

Részben azért, mert hazánkban az örmény kisebbségeknek a létszámukhoz képest mindig is sokkal erősebb hatása, befolyása volt annál, mint, amit a jámbor magyar politikus erről tudni vélte. (Mély történelmi gyökerekkel, erős erdélyi öntudattal, kötődéssel rendelkező csoportról van szó. Nem kell erről éppen mindenkinek tudnia, de azoknak mindenképpen illenék, akik olyan ügyekben döntésképesnek tartják magukat, amelyek e kisebbség identitását közvetlenül is érintik.)

Részben azért is, mert az örmény keresztény egyház a világ egyik legrégebbi, csaknem ezernyolcszáz éves hagyományokkal rendelkező ágazata, s mint ilyen: erős és vallásilag színezett konfliktusokban nagyon is számíthat – akár még – a katolikus egyházak nemzetközi szervezeti erejének, lobbiképességének a támogatására is. Naná... naná, hogy számíthat egy – eredendően – muzulmán/keresztény – ütközés esetében minderre. Meg is kapta azonnal.

Részben pedig - s előre láthatóan ez lett a legnagyobb probléma – az örmény diaszpóra a mai világ egyik legjobban megszervezett, erős anyagi háttérrel megtámogatott, több kontinensen is tevékeny és hatékony nyomásgyakorló emigráns/kisebbségi csoport. Mindenekelőtt az USA-ban, Párizsban, Londonban, Buenos Airesben, s Ausztráliában. Éppen azokon a helyeken, ahol a lehető legnagyobb nemzetközi médiabefolyást lehet kifejteni. Ennek ismeretéhez, belátásához megint csak nem kell politikusnak, éles elméjű Kaukázus-szakértőnek lenni.

Elegendő lenne/lett volna a gyerekkortól tudatos újságolvasónak lenni, hiszen éppen eleget lehetett hallani, olvasni a világ különféle híres örményeiről - Kerkoviantól Nalbadjanig, Aznavourtól Agárdi Gáborig. De hát... ha nem...hát nem., nem lehet minden politikus mellé (Rejtőt parafrazálva) egy műveltségi pofont rendelni. Még ez sem lenne komoly gond, hiszen azért létesítették, fejlesztgetik a szakapparátusokat, a külügyminisztériumot, egyéb illetékes hivatalokat, hogy azok pótolni tudják a politikusok tudáshiányát, s elhárítsák e tudatlanságok lehetséges kellemetlen következményeit. Nálunk éppen ez utóbbi vonatkozással lettek komoly bajok.

Még aznap – szombaton délután - a magyar külügy sajnálkozását fejezte ki az örmény lépés miatt, s még mindig igyekezett úgy tenni, mintha nem is igazán értenék: mi lenne itt a gond? Vasárnap meg már jegyzéket nyújtottak át az azeri nagykövetnek, amelyben megint csak a meglepett, rászédett, megtévesztett naiv állam szerepében kívántunk tetszelegni. Ezt talán nem kellett volna megtennünk, hiszen várható volt, hogy az azeri fél előbb-utóbb világgá kürtöli, miszerint a magyar fél nem mond igazat. A következő néhány napban ugyanis kiderült, hogy a kiadatásról való tárgyalások a háttérben csaknem egy éve tartottak már, s különféle magas rangú magyar politikusok azeri látogatásai alkalmával rendre szóba is jöttek. Míg végül Orbán Viktor a maga júniusi, Bakuban tett látogatása során végképp áldást nem adott a kiadatásra.

Közben azért még sok minden más is kiderült. Az élesebb emlékezetű újságíróknak (és olvasóknak) például eszükbe jutott az az egy hónappal korábbi hír is, miszerint a Reuters – magyar kormányzati körökre hivatkozva - már augusztus 2-án jelentette, hogy a kormány török líra-, illetve azeri manat-alapú kötvények kibocsájtását tervezi. Még az IMF-fel történő megállapodás előtt, kb. 2-3 milliárd euróértékben. Nem kell külön hangsúlyozni eme hír utólagos felértékelő, s magyarázó erejének a jelentőségét. S a következmények is mindennek megfelelő súlyúak lettek. Szeptember első napjaiban Lady Ashtontól az amerikai kormányig bezárólag sorban megkaptuk a nemzetközi tiltakozások, figyelmeztetések, magyarázatkérések garmadáját, s némileg meglepő módon még Moszkvából is. Szeptember legelső hétvégéjének napi- és hetilapjait elsősorban az azeri baltás-affér foglalkoztatta, tucatnyi nagyobb terjedelmű elemzés kereste a választ arra, hogy alapvetően mi lehetett e kapitális hiba hátterében a legfontosabb mozgató erő? A dilettantizmus, vagy a tudatos hazudozás?

Időközben elkezdődött az apparátusok rafinált kiszivárogtató taktikája, s néhány napon belül a közvélemény - ugyan kerülő utakon, de – megtudhatta, miszerint mind a külügyi, mind az igazságügyi szakapparátus időben figyelmeztette a kormányfőt a kiadatással járó rendkívüli politikai kockázatokra.

Az ellenzék meghatározó erejének, az MSZP-nek az elnöke tizenkét – meglehetősen egyértelmű válaszokat igénylő – kérdéssel fordult a miniszterelnökhöz annak tisztázása végett, hogy kit illet a politikai felelősség mindezért? **A válaszra nem kellett sokáig várakozni, mert az őszi szezonnyitó kormányfői rendkívüli megszólalás alkalmával, szeptember 10-én Orbán Viktor kijelentette a parlamentben, hogy igen, ő döntött.**

És szerinte a kiadatási határozat igazságos volt. S ezzel a deklarációval a maga részéről az egész diskurzust befejezettnek nyilvánította. Ezen a ponton valóban teljes körként zárulhatott le a csaknem kéthetes botrány. A felelős meglett, legfeljebb nem ismerte be, nem akarta belátni az ügy káros és végtelenül negatív nemzetközi megítéléssel járó következményeit. Még azt sem, hogy az egész önkényes döntési folyamat arról a strukturális hiányosságról is tanúskodik, amit majd a következő pontban fogunk részletesebben szóba hozni. Hogy t.i. az egész magyar külpolitika alakítgatása el lett térítve az évtizedek óta megszokott szakszerű pályájáról, s helyette a mindenkori miniszterelnök napi megérzései, rögtönzései lettek irányadó külpolitikai szempontokká.

2. Magyar külpolitika - a kritikák keresztútjában

Az imént említett ügy egy idő után valóban meglepő gyorsasággal került le a napirendről, ám a külpolitika alakulása, az ország külső presztízsének romlása továbbra is az elemzők egyik kedvenc témakörévé lépett elő. Augusztus 20. és szeptember vége között tucatnyi olyan elemzés, dokumentum jelent meg, amelynek mindegyike a magyar külpolitika irányvesztésének, válságának az okait keresgélte. E diagnózisok nyomán mi is megtehetjük, hogy az azeri ügy léptékéhez képest sokkal szélesebb keretek közé helyezzük a rendre megérkező külpolitikai ballépések dramaturgiai kellékeit. Mielőtt azonban pontokba szednénk e diagnózis legfontosabb megállapításait, vessünk egy futó pillantást mindazon dilemmák csokrára is, amelyek közepette a magyar külpolitikai orientációt folyamatosan karban kellene tartani.

2.1. Magyar külpolitikai dilemmák – külső okok

Ezúttal föl sem vetnénk a szokásos - tehát mindig is fennálló - körülmények sorát, mert ezeket olyan természetes, meg nem kerülhető feltételeknek tekinthetjük, amelyekkel mindig, minden kormánynak számolnia kell. (Uniós tagság és követelmények, szomszédsági viszonyok, regionális összefogások, határon túli magyarok kérdései stb.)

2012-nek azonban megvannak a maga különleges, elsőrendű kihívásai, ezeket négy, nagyjából egymással szoros kapcsolatban lévő körként lehetne megrajzolni:

- Mi legyen az euróval?
- Hogyan és milyen irányban alakuljon át az Unió vezetése?

- Hogyan változzon meg a nemzetek feletti szintek kompetenciája, s mi maradjon meg a hagyományos nemzetállami döntések keretei között?
- S mindezekkel összefüggésben: az új rendben hogyan kellene beilleszteni a különleges német igények érvényesítését?

Látható, ez a négy kérdés leginkább egymásra tekintettel válaszolható meg, az egyikre adandó feltételezésből nagyjából következne a másik is, éppen ezért látszik mindez nagyon is összetett feladatnak. Magyarország nem teheti meg, hogy mindezen dilemmák kapcsán ne alakítsa ki a maga álláspontját, mert a különféle nemzetközi fórumokon amúgy is kénytelen lesz hetente állást foglalni. S ha nincs saját álláspontja, akkor kényszerűen és rögtönözve lavírozni fog a többiek által kialakított alternatívák között. Nem mintha számítana a magyar álláspont, nem mintha alkalmas lenne arra, hogy bármikor is döntő befolyást gyakoroljon, de az sem elfogadható, ha legalább a magunk számára nem tisztázzuk: mi legyen a hosszabb távú magyar érdek? Mert, ha ez sem tisztázott, akkor a kicsik számára nyitva levő vétőjogokkal sem leszünk képesek okosan élni.

Egyébiránt az imént tömören felsorolt négy döntési kérdéskör természetesen hívta elő a réges-régi értelmiségi vitákat is az örök alapkérdések felől. Mi legyen Európa jövője? Nem véletlen, hogy éppen ezen a májuson fordult Európa számos közismert értelmiségije közös kiáltvánnyal a kontinens közvéleményéhez olyan, nyílt felhívással, amelyben a következőket kérdezik. „Mi a jó Európának? Mik Európa értékei számunkra? Melyik modellre lehet és kell alapozni Európát a XXI. században?” (Tarthatjuk mindezt akár ötödik, szintén mostanában megválaszolható kihívásnak. Olyannak, amelynek megválaszolásában a kormánynak inkább kezdeményező/koordináló/moderáló szerepet kellene betöltenie, s nem elsősorban a konkrét, válaszadóét.)

2.2. Magyar külpolitikai dilemmák – belső okok

Vannak azután olyan okok is, amelyek már a hazai folyamatok alakulása miatt váltak külpolitikai korlátokat jelentőkké. Vagyis ezek fennállásakor a legkevésbé sem hivatkozhatunk a tőlünk függetlenül zajló nemzetközi/nagypolitikai tényezőkre, mert jobbra éppen a hazai politikai osztály tevékenysége tehet e korlátok kiépüléséről.

- Elszigetelődés, a lehetséges szövetségi kör végzetes elhalványulása. 2012 őszére érve sem a világban, sem a szűkebb európai térségben nem tudunk felmutatni olyan

jelentős országot, amely az egyes alkukban, a nagyobb konfliktusokban eredményes és erőteljes szövetségesünk lehetne. Újsütetű barátkozásainknak pedig még nem lehetett lemérni a hatékonyságát.

- Ezen belül is, aránytalanul konfliktusossá változott az Unió és Magyarország kapcsolata. Sikerült kialakítanunk magunkról egy olyan partner képét, amely egyfelől igyekszik a lehető legkevesebb közösségi kötelezettséget megtartani, másfelől meg igyekszik minél több uniós forráshoz hozzájutni. Olyan országét, ahol két kézzel kapnak a külföldi gazdasági segítség után, s ahol – ugyanakkor - szemrebbenés nélkül diszkriminálják a külföldi partnereket.
- Szűkebb metszetekben valami hasonló mondható el a német-magyar-viszonyról is. 1990 után hamar világossá vált, hogy minden európai útvonal számunkra Berlingen keresztül vezet, de a 2010 utáni időkben meglehetősen sokat tettünk annak érdekében, hogy a nálunk megtelepedett legnagyobb német multi-kör megállás nélkül panaszkodhasson ránk. Az otthoni sajtónak, meg az ottani politikai osztálynak ugyanúgy, mint itteni érdekeltségeiknek is. Egyáltalán nem túlzás azt állítani, hogy az elmúlt negyedszázad során egyetlen egyszer nem volt annyira negatív Magyarország Németországbeli megítélése, mint amilyené ez lett, kb. 2010 késő ősze óta.
- S csak illusztrációként idéznénk meg Kövér László házelnök június végi, Erdélybeli kalandozásának a visszhangjait. Azért, mert ez az affér is magában hordja a típushiba valamennyi elemét. Senki nem kényszerítette reánk a tapintatlanságot, magunktól tettük. Senki nem volt alkalmas arra, hogy a felelős politikus figyelmét felhívja a szűkebb magyar szempontokon túl azokra a körülményekre is, amelyek az ott élő – és ott maradó - kisebbségek számára még akkor is irányadóak lesznek, amikor a magyar politikus már régen hazatért. És senki sem tudja meggyőzni a most regnáló erőket arról, hogy ne akarják jobban tudni Budapestről a határon túliak politikai alkúinak, lavírozásainak kereteit, mint ahogyan ezt ők, maguktól tudják – ott, helyben.

Ez utóbbi, belső tényező-együttes társulván a korábban bemutatottakkal valóban nehézzé, sőt- nehézkessé tette az új kormányzati elit nemzetközi érintkezési kultúráját. Nem csoda, ha az ősszel megírt kritikák egyre ingerültebb hangnemben fogalmaznak, s eme kritikai hullám csúcspontjának is tekinthető az a memorandum-szerű publikáció, amely szeptember 29-én jelent meg a Népszabadság szombati, hétvégi számának mellékletében. Vagyis, olyan helyen, amely már önmagában is alkalmas a kitüntetett figyelem felkeltésére. *Tévúton*-címmel jelent

meg az az átfogó elemzés, amelyet három egykori nagykövet, valamint egy közismert külpolitikai szakértő jegyzett szerzőkként.

(Miután e sorok írója hónapokon keresztül részt vett az ú.n. Andrassy Kör belső vitáin, ezért itt, ebben az írásban megengedhetőnek véli annak jelzését, hogy a jelzett négy szerzőnél sokkal szélesebb kör kritikai gondolatairól van/volt ezúttal szó. Mintegy tizenhat egykori nagykövet, két volt külügyminiszter, továbbá öt-hat olyan politológus - Lengyel László, Gombár Csaba, Valki László és e sorok írója is - és egyéb szakértő látogatta azokat a szakmai vitákat, amelyeken e gondolatok végül is kihordódtak. E helyütt kevésbé részletezhető okokból négy olyan személy lett a megjelölt szerző, akiknek a mostani státuszát a lehető legkevésbé sem érintheti egy ilyen jellegű, kormánykritikai munka.)

Az egész vitairatot nem szeretnénk ismertetni, azt azonban jónak látjuk, ha pontokba szedve, egy-egy tőmondatban foglaljuk össze az elemzés legfontosabb megállapításait:

1. A rendszerváltás kezdete óta a legfontosabb külpolitikai célokat illetően konszenzus volt a pártok között.
2. A néhány éve elkezdődött globális pénzügyi és gazdasági válság korában ez megszűnt, és nem alakultak ki az új prioritások.
3. Nem is fognak, mert a belpolitikai polarizáció áttért a külpolitikára is.
4. Az új kormány a főbb európai áramlatokat elfogadó hagyományokban is szakítani igyekezett elődeivel.
5. Az új politika saját támogatóinak táborába beemelte a nyíltan EU-ellenes erőket is.
6. Az „újszerű” külpolitikai felfogás állandóan harcban áll az eddig partnereknek tekintett nemzetközi tényezőkkel.
7. Mindezeknek köszönhetően feltartóztathatatlanul sodródunk a másodosztályú uniós tagság státusza felé.
8. Konkrét eredményeket felmutatni képtelen, keleti nyitásról beszélő új külpolitikai retorikát igyekeznek meghonosítani.
9. Az újkori európai hagyományok legerősebbikét, az uniós jogrend alapjait rendre kikezdő gyakorlatot igyekszünk követni, s nem hajlunk a rendszeres figyelmeztetések meghallgatására sem.
10. A korábbiakhoz képest feszültebbé vált a viszonyunk a szomszédos országokkal is.

11. Mélypontra kerültek a magyar-magyar-kapcsolatok is, mivel a mostani kormány nyíltan beleszól a kintiek belső vitáiba, s rendre állást is foglal azokban.
12. A harcias politikai retorika Magyarországot mindinkább a „nemzetközi bajkeverő” szerepébe tolja, amit csak tetéz azzal, hogy állandóan harcot hirdet az „idegen érdekek” ellen, s ezzel „még mélyebbre taszítja magát a nemzetközi elszigeteltségben.”

Mindezzel talán be is fejezhetnénk e pont részletes tárgyalását. Mivel az eddigi elemzésekben viszonylag ritkán szenteltünk teret a külpolitikai összefüggéseknek, az ideai fejleményekre tekintettel mégis tegyük annyiban teljesebbé ezt a mostani, szokatlanul hosszú kitérőt, hogy tekintsünk át a körülöttünk elhelyezkedő, fontosabb külső tényezők állapotán is.

- **A meghatározó nemzetközi szervezetekkel** állandó és meglehetősen egyoldalú vitákban állunk. Az Európai Bizottságtól az Európai Parlamentig, a Velencei Bizottságtól az Európai Központi Bankig, az egyes biztosokig szinte valamennyi jelentős nemzetközi/európai intézménynek eljátszottuk a bizalmát, s most már azzal a gyanakvással tekintenek ránk, hogy „ezek” nem akarják betartani az elemi európai normákat.
- A számunkra mérvadó/sorsdöntő **nemzetközi befektetői kör, valamint a nagy minősítő cégek** együttesen azzal a hozzáállással viszonyulnak Magyarországhoz, miszerint ennek az országnak a kormányát totális kiszámíthatatlanság jellemzi. Semmi nem tartós, semmire nincs garancia, bármi elképzelhető, a jogrend túlságosan flexibilis, ide nem ajánlatos befektetni. Aki eddig itt volt, az is inkább a rendezett kivonuláson töri a fejét.
- **A nemzetközi média és mérvadó sajtó** stílusa, hangvétele teljességgel megváltozott. Mióta e sorok írója hivatás-szerűen foglalkozik up to date politikai elemzéssel – nagyjából negyedszázada -, soha nem érezte ennyire lehangolóan lekezelőnek az idejövő újságírókat, ennyire viharvertnek az ország imázsát, és ennyire kevésbé jóindulatúnak a hozzánk érkező tudósítókat. Egyszerűen leírtak bennünket.
- S végül, **a diplomaták, a hozzánk akkreditált diplomaták** hangulati változása is nagyon fontos jelzőrendszer. Az idén – eddig - összesen tizennégy nagykövettel volt szerencsém privát körülmények között beszélgetni, gyakran sok-sok órán át. Nem találkoztam közöttük egyetlennel sem, aki ne fejezte volna ki azt a csalódást, amit a

magyar állapotok figyelemmel kísérése, hivatásszerű feldolgozása közepette érez. Egyikük, akit az év derekán helyeztek ide, Budapestre, új állomáshelyére, három heti itt-tartózkodása után azt mondta nekem: „tudja, mi az a szó, amit az összes nagykövet-kollégám az Önök kormányával kapcsolatban a leggyakrabban használ? - az „*unpredictability...*” Sapiienti sat.

Még valami. Ezek az emberek mind-mind tapasztalt diplomaták, többnyire a harmadik/negyedik állomáshelyük a mostani. Van nemzetközi összehasonlítási alapjuk, mércéjük. S mindegyikük várakozó jóindulattal érkezett ide, és mindegyikükben előbb-utóbb megkeseredett az eredeti jó érzés, s a várakozás helyét a csüggedt kivárás foglalja el.

Összefoglalóan azt mondhatjuk: belülről nézve a magyar külpolitikai tevékenységet mindinkább az arányvesztés, a fölös konfliktusok keltése, s az egyre fokozódó elszigetelődés jellemzi. Vagyis, ezen a területen is azt érzékelheti a megfigyelő, mint a társadalmi élet számos egyéb fontos alrendszerében, a káosz eluralkodását. A korábbi jól-rosszul működő struktúrák félretételét, a helyükön pedig a pillanatnyi tetszés szerinti, alkalmi, nehezen megmagyarázható döntések eluralkodását. Nagy hirtelen előjött alakok nagyképűsködését, kényszeres újat akarását. S mindez egyelőre nem több mint az átláthatatlan és követhetetlen politikai gyakorlat meghonosodása.

Kívülről nézve hazánk olyan ország, amely egykoron jobb sorsra volt érdemes, de jelenlegi állapotában nemcsak érdektelen, hanem számos olyan jellegű feszültség generálására alkalmas terület, amelyet jobb elkerülni, semmint együttműködni vele.

(S mi sajnáljuk a legjobban, hogy 2012 őszén ilyen mondatokat kellett leírni.)

Irodalom a külügyi viszonyokhoz:

- Losonczi Miklós: A magyar kormány és az Európai Unió. ÉS. 08.31.
- Balázs Péter: Ki vezeti Európát? NSz. 08.18.
- Andor László: Európát közösen kell vezetni. NSz. 08.28.
- Lengyel László: Kényszerpályán. A magyar külpolitika válsága. NSz. 09.15.
- Tamás Pál: Elvesztegetett hozomány, NSz. 09. 19.

- Odze György: A magyar külpolitika csődje. ÉS. 09.14.
- Banai/ Hajdu/Sz. Bíró/Varga: Tévúton. Nsz. 09.29.
- „Csak derülök azon, ha árnyék-külgügyminiszternek hívnak...” _ interjú Sziijártó Péterrel. NSz. 09.19.

V. Egy elhárító kísérlet mozaikdarabjai – a regisztrációs javaslatok vitái

„... nem nekünk kell megindokolnunk, miért ellenezzük a regisztrációt. Ellenkezőleg: a regisztráció híveinek kellene végre elfogadható magyarázatot adniuk, miért lépnek vissza száz évet a történelemben, és miért számolják fel az általános választójog intézményét.”
(Horváth Marcella: Alapjogunk megvonása. Magyar Narancs. szept. 13.)

Mint megszokhattuk, ezen a nyáron is, ezúttal is egy mellékesnek mondható forrásból értesülhetett a hazai állampolgárok közössége a valamennyiünk alapjogait érintő legújabb korlátozás szándékáról. Orbán Viktor július 27-én, a Kossuth rádióknak adott nyilatkozatában mintegy mellékesen, az őszi politikai szezon teendőire utalva említette meg, hogy készen áll a kötelező választópolgári regisztráció jogintézményének bevezetése. S az őszi parlamenti szezon kezdetének egyik legelső feladata lesz majd a választási eljárásról szóló törvény elfogadása. Azt nem állítanánk, hogy e bejelentés teljesen váratlan lett volna, hiszen már a tavalyi, mélyreható választójogi reform tárgyalása és elfogadása során számtalan konkrét utalás hangzott el a leendő eljárási reformelképzelésről is.

A pártok nem maradtak csöndben, a következő két hétben minden lehetséges eszközzel tiltakozni kezdtek. Ám nyár közepén... nem kell sok fantázia annak belátására, hogy – nagyjából az olimpia eseményeivel párhuzamosan – a hagyományos nyaralási időszak kellős közepén milyen esélyei lehettek annak, hogy felkeltsenek bármiféle társadalmi elégedetlenséget és azt eredményesen kifejezésre juttassák. Mindenesetre a kormányfői bejelentést követő egy-két hétben nagyjából mind a két oldalon napvilágot láttak mindazok a pro és kontra érvek, amelyekkel majd – jóval kifejtettebb változatokban – az őszi, szeptemberi parlamenti bemutatkozás alkalmával lesz szerencsénk kellő töménységben találkozunk.

Nem kellett sokat várnunk, szeptember 10-én elkezdődött az őszi parlamenti munka, s Lázár képviselő - két másik társával – szeptember 17-én be is nyújtotta a választási eljárás új

szabályairól szóló egyéni képviselői indítványt. Egyúttal pedig egy másik indítványt is, ami azonnal az Alaptörvényt kívánta módosítani, kiegészíteni, mert másfél év elteltével úgy érezte: feltétlenül az új Alkotmányban kellene helyet kapnia a kötelező választópolgári regisztráció jogintézményének. Hiszen ez olyan súlyú ügy, aminek azzal is meg kell adni a fontosságát, hogy legalább utólag be kell emelni az új Alaptörvény szövegébe is

Egy frászt – mondhatnánk. Arról volt inkább szó, hogy a korai, nyár közepi miniszterelnöki tudatos kiszivárogtatásnak így lehetett utólag megtalálni az értelmét. A nyári heves reakciók alapján a kormányzó erők számára világossá vált, hogy ennek a roppantul átlátszó, a versenytársakat mindenképpen hátrányba hozó jogintézménynek komoly alkotmányos kifogásokkal kell majd szembenéznie. Még akkor is, ha esetleg az Alkotmánybíróságon éppen meg lenne a szükséges többség. Bár ezt sem lehet tudni, mert még a legmegbízhatóbb tagok is képesek olykor a lelkük másik felével alkotmányjogászként gondolkodni. Sőt, dönteni is. Szóval, a kormány inkább vállalta az arcpírítóan átlátszó megoldással járó presztízs-veszteség terheit is, s a legutolsó pillanatban betetette a regisztrációs kötelezettséget az Alaptörvénybe, ezáltal lehetővé téve azt is, hogy az AB-hoz fordulás esélyei a minimálisra legyenek csökkenthetőek.

Milyen érveket lehetett felhozni a kötelező regisztráció – vagy, ahogyan a Fidesz szerette volna hívni: a feliratkozás mellett?

- Először is, a külhoni, honosított, kettős állampolgárságot szeretteket valahogyan nyilván kellene tartani. Ez igaz. Gondoltak erre már az eredeti törvényben is, ezért emiatt aligha indokolt a többi, itthoni nyolcmilliónyi állampolgárra is kiterjeszteni ezt a kötelezettséget.
- A kisebbségek kötelező mandátumának megoldásához szükséges mindenképpen számba venni azokat, akik majd a kisebbségi képviselőkre szavazhatnak. Ez is igaz, ez is érint majd legalább néhány száz ezernyi választót. De csak a kisebbségi mandátum vonatkozásában.
- A legkomolyabb érv: ma már több százezer magyar állampolgár dolgozik/lakik tartósan más országban, és meg kell oldani a nyilvántartásba vételüket, éppen azért, hogy időben élhessenek a választójogukkal. Ez is igaz, de e csoportnak eddig is része volt a kötelező nyilvántartásba vétel kényszereiben, miért is kell emiatt mindenkire kiterjeszteni ezt?

- Időnként elhangzottak moralizáló jellegű érvek is, miszerint a tudatos választó legyen felelős állampolgár, s azok felelőtlenek, akik kivárnak döntéseikkel a végsőkéig. (A kormányfőre komoly hatással levő Láncai András pl. ezt a vonatkozást tartotta legfontosabbnak kiemelni.)
- Ehhez képest már csak szerény adalék, hogy a Jobbik is elutasította ugyan a regisztrációs kényszert, de amiatt, mert ők szerették volna mindezt „műveltségi cenzussal” összekötni...

E főnti érveket a Fidesz különböző vezetői – Kósától Navracsicsig, Gulyás Gergelytől Kövér Lászlóig – szeptember folyamán minden létező fórumon elmondták, leírták, lenyilatkozták. Csakhogy a kritikák, kifogások többségére ezek a válaszok nem válaszok. A legsúlyosabb aggályokra meg sem kíséreltek feleletet adni.

Melyek voltak a leggyakrabban emlegetett kifogások? Nézzük először a szakszerűbbeknek tűnőket:

- A regisztráció lényegében megkettőzi a kampányt, mert a pártokat arra kényszeríti, hogy szimpatizánsaikat jóval a választások előtt - a nyilvántartásba vétel érdekében - kellő erővel aktivitásra bírják.
- A jelöltállítás mérhetetlen megkönnyítése csak látszólagosan demokratikus lépés, mert sokkal inkább szolgálja a tisztuló frontok mesterséges összezavarását.
- Az eredetileg ötven napos határidő 15 naposra történő visszavétele csak látszólagos engedmény, mert ez a megoldás ugyanúgy korlátozza az utolsó pillanatokig mérlegelők elemi jogait, mint az 50 napos.
- az OVB és az OVI helyébe lépő két új intézmény (A Nemzeti Választási Bizottság, illetve az ezt kiszolgáló, s az egész folyamatért közigazgatási felelősséget viselő Nemzeti Választási Központ) kilenc évre történő kinevezése arra vall, hogy a Fidesz szeretné a következő két /2!!!/ választás lebonyolítását, ellenőrzését kizárólag a maga embereinek a kezei között tudni. Szemben az eddigi - húszéves - többpárti gyakorlattal.

Nem véletlen, hogy az ellenzéki oldalon mindezek okán az egész jogintézményt olyan jellegű, meglehetősen nyílt kísérletnek ítélték, amelynek a legfontosabb célja az ellenzéki szavazatok leadásának a megnehezítése. Másként mondva, a kormány leválthatóságának a

végtelesséig történő megakadályozása. Talán nem is kapott volna mindezen aggály rendkívüli publicitást, ha Gyurcsány Ferenc - néhány párttársával – nem kezd éhségstrájkba a Kossuth téren. Az esemény váratlanul széles, mondhatni nemzetközi visszhangot is kiváltott, s ettől kezdve a szélesebb közvéleményt is kezdte jobban érdekelni, hogy mi is a baj a regisztrációs kényszerrel.

Véleményünk leírásakor nagyban építünk a hetilapokban megjelent szakértői kritikákra, valamint a politizáló közéleti blogokon megjelent nagyszámú elemzésre. Természetesen a hangsúlyok, a csoportosítás és az összegzés a mi felelősségünk. A nyári/őszi regisztrációs kísérletet a következőképpen értékeljük:

- Ez a megoldás minden korábbi helyzethez, választási szituációhoz képest sokkal jobban felértékeli az elkötelezett, szilárd pártpreferenciával rendelkező választói tömegeket. Hat választás és 20 év tapasztalatait ez ügyben figyelembe véve azt mondhatjuk, hogy a mindenkori választók kb. egyharmada erős kötődést érez a jobboldali tábor/politikai értékek iránt. Egy másik egyharmad pedig a baloldal iránt. A regisztrációs intézkedések éppen ezért nemcsak a Fidesz, hanem - jelentős mértékben – az MSZP érdekeit is szolgálnák. A kisebb, valamint az újonnan jövő pártok számára viszont katasztrofális hatásokkal járna.
- A választásokat hat alkalomból ötször az a „bizonytalan tábor” döntötte el, amely a két, klasszikus és stabil egy-egyharmad között szokott rendre kavarogni. Éppenséggel mindig is az volt az alapkérdés, hogy ebből a középső (bizonytalan, változékony) táborból aktuálisan mennyit tud elhódítani az, aki győzelemre készül.
- A bizonytalan választói tábor nagyon sokszínű. Közöttük találhatóak azok a sokszázvezrek, akik egészen a választások előtti napokig mérlegelnek, összehasonlítgatják a különféle kampányüzeneteket, s ők szoktak elsőrendűen fogékonyak lenni a miniszterelnök-jelöltek vitáira is. Vajon miféle érvrendszer segítségével lenne bebizonyítható, hogy az ő szavazataik kevésbé felelősek, értékesek azokénál, akik már hónapokkal korábban - sokszor: zsigerből – képesek dönteni?
- Az igaz, hogy e bizonytalan tömeg már többször is okozott meglepetést, sőt döntő fordulatot is. Így volt ez a legelső választáskor is, amikor az első forduló előtti marosvásárhelyi események, valamint a miénket megelőző kelet-német választások elsöprő jobboldali győzelmet hozó eredményei bizony nagyon sok-sokezernyi tétova

szavazó számára jelentettek végső motívumot. S még inkább volt ez így nyolc évvel később, amikor a második forduló előtt három nappal megtartott „Horn-Orbán-vita” váratlan kimenetele köztudottan fontos adaléka lett a meglepő vasárnapi fordulatnak. Az a gyanúm, hogy Orbán Viktor leginkább arra emlékszik, amikor 2002 tavaszán, a választások előtt néhány nappal még magabiztos Fidesz-győzelmet mutatott ki valamennyi közvélemény-kutató cég, és — mégis...

- Vasárnap az árnyékból előbújt százezernyi szégyellős, bizalmatlan baloldali szavazó, és ha nagyon vékony többséggel is, de győzelemhez juttatta a szocialistákat. Úgy vélem, azóta érez Orbán Viktor engesztelhetetlen ellenszenvet a „bizonytalan választókkal” szemben; e mostani reform-szándékok mögött még mindig a 2002-es pofon fájdalma sajog.
- Ez utóbbi nyomon azért is érdemes végighaladni, mert időközben az egyes intézetek vizsgálatai szerint még az elkötelezett jobboldali szavazók között is nagyobb a regisztrációs szándék elutasítása, mint a támogatottsága. Ráadásul a kiszivárgott hírek szerint még magában a Fidesz-pártelnökségben is az a többségi vélemény, hogy ezt a csatát nem lehet eredménnyel megvívni. A saját pártelitnek sem tetszik ez az erőszakos és átlátszó megoldás. (Apró, de jellemző adalék, hogy a Heti Válasz szeptember 19-ei számában közölt tematikus összeállításban is nagyobb súllyal foglaltoskodtak a regisztrációval szemben felhozható érvekkel, s jóval kevésbé lelkesen ismertették a támogató jellegű szempontokat.)
- Akkor miért is ez az egész? Nincs jobb összegző válaszunk annál, mint amit már eddig is sejtetni engedtünk: Orbán Viktor minden áron szeretné megnyerni a következő választásokat. Minden áron. S ebben az árban benne foglaltatik a lehetséges ellenfelek elindulásának, megszerveződésének, szóhoz jutásának minden elképzelhető, jogilag még kivitelezhető korlátozása is. **A 2002-es elemi erejű csalódás borzasztóan nagyhatású lélektani teher. Nem szeretné, ha még egyszer ki lenne szolgáltatva a választói szeszély, a rejtőzködő szavazói önkény ellenőrizhetetlen hatalmának.**
- Ez mind érthető, de lenne még itt más szempont is. Például a nyolcmilliónyi választásra jogosult állampolgárok szempontja. Akik meg – eddig – úgy tudták, hogy szavazni, választani elmenni olyan elemi állampolgári jog, amit nem az állam kegyétől kapnak, hanem olyan jog, ami eleve jár mindenkinek, születésétől, pontosabban szólva nagykorúságától kezdve. Olyan alapjog, amit nem lehetséges korlátozni. S nagyon nagy a különbség a között, amit az állam ad, vagy amit az állam köteles biztosítani.

Egyszóval a mi álláspontunk az, amit már a mottóval érzékeltettünk: nem nekünk, nyolcmilliónyi állampolgárnak lenne indokolni valónk - folyamodványunk elfogadásához, hanem annak, aki ezt szeretné tőlünk megvonni.

Irodalom a regisztrációs vitához:

- Kit akarnak a bizonytalanok? NSz. 07.23.
- Nemkívánatos választók. NSZ. 07.28/29.
- Hulljon a mérgesen. Jön az előzetes regisztráció. Magyar narancs. 08. 09.
- A távolmaradó a hatalmat segíti. NSz. 08.31.
- Navracsics Tibor: Feliratkozási láz. Heti Válasz. 08.30.
- Megtartandó, visszaszerzendő és meghódítandó. NSZ. 08.16.
- Horváth Marcella: Alapjogunk megvonása. Magyar narancs. 09.13.
- A választási rendszer átalakítása. NSz. 09.12.
- Tessék jelentkezni! Heti Válasz. 09.20.
- Horváth Marcella: Maradjak még. Magyar narancs. 09.27.
- Tóth Zoltán: 22 évig alkalmas volt. ÉS, 09.21.
- Kozák Gyula: Hogyan regisztráljunk Waikuban? ÉS. 10.12.

VI. Befejezés – avagy újabb konfliktuszónák a láthatáron

A nyári, őszezdeti időknek ezúttal volt még legalább féltucatnyi olyan „ügye”, amelynek e sorok megírása idején nem lehet még látni a pontos kifutási lehetőségeit. Ám, ezen ügyek mindegyike magában hordozza a későbbi, nagyobb méretű és tartósnak ígérkező szociális küzdelmek, sőt még a kemény politikai csatározások esélyeit is. Miután folyamatban lévő, állandóan formálódó konfliktusokról van szó, ezért azt a megoldást választottuk, hogy ezúttal egy-egy tömörebb bekezdésben foglaljuk csak össze a lényegüket. Egyúttal nyitva hagyjuk a magunk számára azt a kiskaput, hogy a későbbiekben akkor térjünk vissza bármelyikükre, ha idővel valamelyikük számottevő politikai ütközési zónává nőne ki magát.

- *Felsőoktatás, finanszírozás, leépítés.* A nyár közepén már világossá vált, hogy a jövő évben ebből a szférából a kormány újabb 25 milliárd körüli összeget készül kivonni. S e megszorítással párhuzamosan át is fogja alakítani a felsőoktatás struktúráját oly módon, hogy az általa kevésbé kívánatos képzési ágakban meglehetősen gyors leépülésére lehet majd számítani. További újdonság lesz, hogy a jövőben a hallgatói

anyagi hozzájárulást is komoly forrásként fogják számításba venni, de ezt a kormányfő nem hajlandó tandíjnak tekinteni, hanem a találékonyság széles skáláján mozogva igyekszik mindenféle egyéb elnevezésekkel illetni az új finanszírozási rendet. Ma még nem látni, miféle reakciókkal kell majd számolnia a kormánynak, egyelőre külön-külön morgolódnak a hallgatók és az egyetemi emberek, mindenesetre a magunk tapasztalatai alapján a jövő évben ezzel a szférával úgy számolunk, mint az egyik lehetséges robbanási góccal.

A további részletek felől ld:

Vágás előtt. Újabb vesszőfutás vár a felsőoktatásra, Figyelő, 08. 02.

Torz piacosodás, NSZ. 09. 07.

Elhulló tehetségek, NSZ. 08. 15.

- A nyár egyik legnagyobb visszhangot kiváltó ügyének indult az ú.n. *Vizoviczky-botrány*, melynek során a legfelső rendőri vezetés féltucatnyi tagja is élvezheti az előzetes fogva tartás körülményeit. Ebben az egész átláthatatlanul szövevényes botrányban az igazán elképesztő adalék egyelőre az, hogy a szervezett bűnözés üldözésére felállított hierarchia legmagasabb pontjain lévők kerültek gyanúba - több mint gyanúba. –, ami egyszerűen hihetetlen. **Normális országban ilyen esetben az egész belügyi vezetésnek repülni kellene, nálunk azonban egyenként, mintegy „véletlenszerű” lebukások sorozata történt a nyár közepén.** Azóta amúgy egészen rendkívüli a csönd, szeptemberben már egyetlen komolyabb tudósítást sem tudhatunk arról, ami egyébiránt a botrányok botránya: hogy t.i. a legfelsőbb szintekről fedezték a számtalan gyanús tevékenységnek természetes helyet adó helyszínek közismerten bűnös tevékenységeit. Nehéz mindebben világosan látni, de az mégis egyértelmű, hogy amit már ma is tudunk, az éppen elegendő ahhoz, hogy az égvilágon semmiféle bizalmunk ne legyen a rendőri vezetés egészében. (További részletekről sok érdemi információt megtudhatunk az következő interjúból: *A korrupció átrendezése zajlik. Interjú Krémer Ferenc szociológussal. Magyar narancs. aug. 16.* A mellébeszélés magaskolóját mutatja be viszont Pintér Sándor belügyminiszter egész oldalas interjújában:” *Közmunkaprogram után szociális szervezetek?*” NSZ. 07. 07.)
- A nyár egyik lehangosabb botrány-sorozatát jelentette a *földüggekben* kirobbant és nyilvánosságot kapott konfliktus, miszerint a Fidesz-politikusokhoz feltűnően közel

lévő személyek valamilyen oknál fogva rendszeresen előnyösen kerülnek ki a bérleti szerződésekkel kapcsolatos pályázatokból. Ángyán József államtitkári pozícióját is feláldozta annak érdekében, hogy a párt vezetőivel komolyan vetesse a visszasságokból származó rendkívüli politikai feszültségeket. A falvak népének ilyen kérdésekben évszázados – negatív – tapasztalatai vannak, s ezekből a helyi botrányokból nem nehéz a következő választások esélyeit is érintő következtetéseket levonni. (Amit, többek között, a lemondott államtitkár is megtett: ld.: „*Nem fogom abbahagyni. Interjú Ángyán Józseffel. NSZ. 10.03.*)

- Végül, újabb konfliktus-gócként látszik kirajzolódni a közelgő nagy-nagy önkormányzati átalakulás, a járási hivatalok rendszerének januártól való működése. Ez a változás teljes egészében átszabja a közigazgatás helyi szintjeit, köztisztviselők tízezreinek fog megváltozni a munkaköre. Az eddigi önkormányzati tulajdoni, felügyeleti, fenntartói és működtetési felelősség rendje pedig alapvetően fog megváltozni. Csak éppen azt nem tudja még az érintett tízezrek közül senki sem pontosan: hogyan is? Egyelőre annyi bizonyos, hogy az önkormányzatok finanszírozására jövőre csaknem ezermilliárd forinttal kevesebb jut majd, de a leendő felügyeleti/fenntartási jogkörök változása miatt nem tudni pontosan, hogy mindez a centralizációnak lesz köszönhető, avagy valóban a szükséges racionalizálás kísérő körülménye-e? További részletekről kimerítő ismerteket szerezhethünk az alábbi három írásból:

A Fidesz házhoz jön. Az önkormányzatok elsorvasztásának végső lépései. Magyar Narancs. 07. 26.

Kevesebbet akar költeni, inkább rekvirál a kormány. A járások rendszerébe bekódolták a konfliktusok lehetőségét. NSZ. 08. 02.

Szakmai és egzisztenciális félelmek. NSZ. 09. 17.

S mindeközben több-kevesebb zajjal csordogáltak a szűkebb értelmiségi köröket megmozgató ideológiai/kulturális viták, szellemi csatározások. Ezeknek egyik ágán folyamatosan tanúi lehettünk annak, amit a választások óta már több hullámban is rendszeresen megélhettünk: a két világháború közötti időszak megítéléséről van/volt szó. Megint. Az utolsó hónapokban egy-egy Horthy-émlékmű, szobor, emléktábla avatása váltott kis kiesebb-nagyobb szóváltást, s ugyanez mondható el a Nyíró-újrateremtés kapcsán kitört

vitákról is. Ezek még le sem csillapodtak, s valakiknek gondja lett arra is, hogy Tormay Cécile újrafelfedezése is bekerülhessen ebbe a diskurzus-körbe. Némi cinizmussal azt is merném mondani, hogy a hivatalos kultúrpolitika alakulására komolyabb befolyással levőknek mintha rendszeres feladata lenne a hetenkénti/kéthetenkénti viták kiprovokálása. Mintha gondosan megtervezett akciósorozattal kényszerítenék a baloldali/liberális írástudókat a két világháború közötti időszakot értékelő, újabb és újabb hitvitákra. E provokatív törekvésben ezen a nyáron egészen váratlan segítséget kaptak.

2012. június 30-án egy alig ismert/olvasott fórumon /Galamus/ Gerő András történész szokatlanul durva ideológiai támadást indított elismert és köztiszteletben álló pályatársa, Romsics Ignác ellen. Mondván, hogy az utóbbi a magyar történetírás antiszemita hagyományait igyekszik újra érvényesíteni. E pamflet közlése után hosszú hetekig - három hónapon át – tartó vita tört ki, egymással párhuzamosan a Népszabadságtól a Magyar Narancsig, az ÉS-től a különféle internetes fórumokig. Az egészen elképesztő mennyiségű, felforrósodott hangnemű polémiában szinte kizárólag a baloldali/liberális értelmiség első vonalbeli képviselői vettek részt.

Részben annak kapcsán, hogy kinek is lehet igaza? Részben pedig Trianon és a Holocaust újraértékelésének, a két tragédia közötti kapcsolatnak az újrarajzolása érdekében. A hangnem, a vita stílusa, a páratlan aktivitás mind-mind arról tanúskodott, mintha ezekben a kérdésekben talán évtizedek óta ki nem beszélt, kellő higgadtsággal meg nem vitatott álláspontok feszültek volna az informális, fél-legális szférában. (A magunk álláspontját ehelyütt nem írjuk le: a vitáról való véleményünk szó szerint megegyezik a párizsi Kende Péter akadémikusnak az ÉS szeptember 28-ai számában megjelent, a főszerkesztőnek címzett, öt pontba szedett kritikájával.) E sorok írásáig mintegy hatvan tanulmány, vitairat, oda- és visszaválassz jelent meg, lassan egy kismonográfia szükségeltetne e vita teljes körű bemutatásához. Nem kétséges, hogy ennek a páratlanul erős eszmecserének jelentékeny szerepe lehet abban, hogy a Horthy-korszak megítélése, a róla való diskurzus talán kiemelkedhessen abból a kétségbeejtően lapos/ideologikus közegből, ahová a sunyi politikai érdekek korábban beterelték.

A vita eddigi menetét a kirobbantó fórum, a Galamus viszonylag jól dokumentálta, ezért a további források megtalálásához az ottani lelőhelyet adjuk

meg:http://www.galamus.hu/index.php?option=com_content&view=article&id=151123:a-ger-andras-altal-kezdemenezett-romsics-vita-irasai&catid=9:vendegek&Itemid=66

Ezen a ponton be is fejezhetnénk az összegzőt, hiszen ezekből a töredékekből is kirajzolódik valamiféle összkép, amely árnyalhatja valamelyest a közvetlen hatalmi/politikai szférát körülvevő szellemi közeg állapotát. Történt azonban e nyár végén még valami, s ennek figyelembevétel nélkül nem zárhatjuk le a harmadik negyedév krónikáját. Mintha ébredne álmából a kormányzattal szembeni oldalra szorult oldal. Mintha kezdene magához térni a hosszú kómából. A nyár végén több konstruktívabb eseményt rögzíthettünk, mint előtte összesen két éven keresztül.

Mélyebb elemzés helyett egyelőre tömondatokban áttekintünk mindazon dokumentumok során, amelyek eme túloldali ébredés ékes darabjait jelentették. Alaposabb elemzésre ráérünk majd akkor, ha mindezen szellemi/műhelymunka-erőfeszítésekből a későbbiekben valóságos és versenyképes politikai alternatíva is kinövekszik. Egyelőre annyit mondhatunk: ennek minden esélye megvan, egyelőre még idő is van, de mindaz, ami ez ügyben eddig történt, legfeljebb egy szűkebb körű, értelmiségi/szakértelmiségi környezet számára lehet hírértékű. Igaz...a korábbi semmittevéshez képest már a valamit-tevés is lényeges előrelépés.

- A sort a nyár közepén az ú.n. Hetényi Kör javaslata nyitott meg. Ebben az anyagban felvázolták a következő választások utáni időszakban követendő adóreform alapelveit és első lépéseinek sorozatát. (A röpirat-jellegű közleményt tizenhat olyan közgazdász neve fémjelzte, akiknek többségét a szakmai közvélemény nagyon is elismeri.) *Félfordulat. A Hetényi Kör javaslatai az adórendszerben azonnal megteendő lépésekre. Népszabadság, 07. 28.*
- Jellegében hasonló vállalkozás az Andrássy Körnek a követendő külpolitika kapcsán kifejtett tevékenysége. Ennek egyelőre a kritikai része jelent meg (erről már írtunk az elemzésünk külpolitikai fejezetében), de már az idei év vége előtti megjelenés előtt áll a következő rész, a követendő stratégia megfogalmazása is.
- A nyár végének egyik szenzációja lett a Haza és Haladás Alapítvány szokatlanul alapos, és jól dokumentált elemzése a következő választásokon követendő politikai lépéseknek a szisztematikus számbavételéről. Ez a munka páratlanul komoly kutatói háttérrel nyugszik, s lényegében az egyéni választókörzetekre lebontva írta meg a

Fidesz legyőzéséhez szükséges ellenzéki stratégia részleteit. Azonnal el is kezdődött a találgatás a felől, mintha ez már Bajnai Gordon nyílt színre lépésének a bejelentése lett volna. Pedig... nem. (Minderről még később megemlékezünk.)

- Az MSZP sem télenkedett, s előbb-utóbb szélesebb körben ismertté vált az a program-vázlat, amelyet a párthoz köthető alapítvány, a JAA jelentetett meg. Ennek sajtóbeli beköszöntőjét Szekeres Imre jegyezte: *Szóljon bele! - címmel. (Népszabadság, 09. 07.)*
- A magát civilnek tudni szerető szektor sem akart lemaradni, s hosszabb hallgatás után újabb röpirattal jelentkezett egyikük, a Magyar Szolidaritás Mozgalom. A Népszabadság adott helyt a „*Kedves Magyarország (II.)!*” című dokumentumuknak. *(Népszabadság, 09.13.)*
- A hónap végén az Eötvös Károly Közpolitikai Intézet jelentetett meg egy szokatlanul nagy terjedelmű kiáltványt, amely igen részletesen, nyolc tételbe foglalva írta meg a jogállamiság helyreállításának programját. Arra az esélyre tekintve, ha a következő választások eredményei a győzteseket feljogosítanák a 2010 utáni évek totális korrekciójára. Részletesebb ismertetésbe ezúttal sem kezdenénk - annál is inkább, mert maga a dokumentum is három teljes oldalt foglalt el a Népszabadság szombati mellékletében. *(Ajánlat a demokrácia híveinek. NSz. 09.29.)* Csupán annyit jegyeznénk meg, hogy az itt meghirdetett platform nagy valószínűséggel elfogadható lenne a civil mozgalmaktól az LMP-n, a szocialistáktól a szakszervezeteken át szinte minden olyan közéleti/politikai tényező számára, akik a jelen Fidesz-rendszerrel szemben állnak.

(Itt olvasható néhány fontosabb, a tárgykörhöz tartozó dokumentum, köztük a haza és haladás elemzése is:

http://hazaeshaladas.blog.hu/2012/08/16/atbillenteni_visszaszerezni_meghodontani

https://www.dropbox.com/s/ymv3fv7g5kesvxn/HesH_EVK%20elemzes_tanulmany.pdf

http://www.galamus.hu/index.php?option=com_content&view=article&id=151123:a-ger-andras-altal-kezdemenyezett-romsics-vita-irasai&catid=9:vendegek&Itemid=66

<http://gepnarancs.hu/2012/09/tuntetes-a-valasztasi-eloregisztracio-ellen/>

http://hvg.hu/itthon/20120926_Bajnai_visszaterese_Mesterhazy_MSZP_vita#utm_source=hvg_top&utm_medium=email&utm_campaign=newsletter2012_09_26&utm_content=top1&type-id=HvgTopHvg&user-id=4256870A

<http://ekint.org/ekint/ekint.news.page?nodeid=555>

<http://www.origo.hu/itthon/20120928-mit-gondol-bajnai-gordon-a-visszatereset-surgeto-nyilatkozatokrol.html?source=hirlevel>

http://hazaeshaladas.blog.hu/2012/10/01/a_korai_koltsegvetes_bukasa

A nagyobb sebességre kapcsolt ellenzéki sürgölődés természetesen az elemzők körében is kitüntetett figyelmet kapott, de a nagyszámú elemzések bemutatásától ezúttal eltekintenénk. Mindössze Lakner Zoltán két írását gondoljuk külön is megemlítenednek. Részben azért, mert leginkább vele értünk egyet. Részben azért, mert ő az a szerző, aki a 2010 májusa utáni idők kezdete óta nemcsak szószólója, elsősorú elemzője lett a jövőbeni ellenzéki összefogásnak, de mára már – akár akarja ő ezt ambicionálni, akár nem - az elsősorú teoretikusa is.

Lakner Zoltán: Merre lehet előre? NSZ. 0920., és egy hosszabb interjú vele, ugyanerről: Kivárni is nagyon veszélyes. Magyar narancs. 09.27.

Végül, de most igazán nem – utolsósorban: a Bajnai-problémáról. Szeptemberben/októberben váratlanul nagy erővel szedte elő mind a jobb-, mind a baloldali média várható színre lépésének időpontját, terét, helyét, funkcióját, valamint lehetséges politikai háttérének alakulását, erejét. Volt alkalmunk az elmúlt hónapokban többször is találkozni és beszélni vele erről is. Nekünk az a benyomásunk, hogy valóban elszánta magát a visszatérésre, de még azokat a kérdéseket egyáltalán nem döntötte el, amelyekre a válaszokat naponta szeretnék tőle hallani. Úgy véljük, ez a visszatérés továbbra is fokozatos, óvatos és igen körültekintő lesz. Az már eldőlt, hogy október 23-án nyilvános szereplést is vállal. Azt viszont – szerintünk- majd e szereplés hatásainak függvényében lehet csak értelmezni, hogy a következő időszakban ez a visszatérés milyen ütemben, és politikai szövetségi hálóban zajlik majd? Két tanulságos írást – a sok közül - azért e témakörben érdemes megemlíteni:

- Papp László Tamás: A Bajnai –feladvány. Kritika. 2012/júl-aug.
- Bajnai és Mesterházy egymásra vannak utalva. NSZ. 10.06.

Úgy véljük, a következő negyedévi krónikák megírásakor majd még bőven lesz lehetőségünk (meg kényszerünk is) arra, hogy e talányokról mélyebben is értekezhessünk.